

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 64

София, четвъртък, 31 мартъ

1932 г.

66. заседание

Срѣда, 30 мартъ 1932 г.

(Открито отъ председателя А. Малиновъ въ 16 ч. и 30 м.)

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

Отпуски, разрешени на народни представители . . .	1353
Съобщение отъ председателя, че се е поминалъ народниятъ представителъ Иванъ Т. Стойновъ и почитане паметъта му	1353

Питаня:

1) отъ народния представителъ К. Пастуховъ къмъ министъръ-председателя — пита: конкретно какви искания е формулирало правителството въ Женева за заздравяването на нашитѣ финанси и какви сж полученитѣ досега резултати, препорѣжки, обещания отъ Финансовия комитетъ и заинтересованитѣ страни. (Развиване и отговоръ)	1353
--	------

Стр.

2) отъ народнитѣ представители П. Напетовъ и Г. Костовъ къмъ министра на външнитѣ работи и на изповѣданията относно въпроса за финансовата помощ отъ чужбина, въпроса за репарациитѣ и конференцията за разорѣжаването. (Развиване и отговоръ)	1355
--	------

Стр.

Законопроекти:

1) измѣнение и допълнение закона за търговията съ външни платежни срѣдства. (Трето четене)	1369
2) за насърчение съенето на захарно цвекло и производството на захаръ. (Трето четене)	1370
3) за измѣнение на чл. чл. 50, 69 и 71 отъ закона за горитѣ. (Трето четене)	1370
Дневенъ редъ за следващото заседание	1371

Председателъ: (Звъни) Откривамъ заседанието. При-
сътствуватъ нужното число народни представители. За-
седанието е законно.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. на-
родни представители: Ангеловъ Боянъ, Апостоловъ Дра-
гомиръ, Ачковъ Димитъръ, Бешковъ д-ръ Иванъ, Бон-
чевъ Тодоръ, Бурилковъ д-ръ Димо, Василевъ Гри-
горъ, Георгиевъ Павелъ, Георгиевъ Стойчо, Дековъ
Петко, Деневъ Панайотъ, Деневъ Сжби Димитровъ,
Дилиановъ Минчо, Димчевъ Василь, Дичевъ Петко, Доку-
мовъ Борисъ, Думановъ д-ръ Никола, Ецовъ Борисъ, п. За-
зариевъ Захари, Ивановъ Борисъ Недковъ, Икономовъ
Димитъръ, Казанаклиевъ Георги, Коевски Василь, Краевъ
Костадинъ, Кръстевъ Гето, Лоловъ Господинъ, Лунговъ
Николай, Лѣкарски Иванъ, Манафовъ Христо, Маринчевъ
Георги, Мартулковъ Алекси, Митковъ Сеферинъ, Митовъ
Генко, Молловъ Владимиръ, Николовъ Лазаръ, Орозовъ
Александъръ, Пентиевъ Антонъ, х. Петковъ х. Георги,
Петковъ Петко, Рафаиловъ Филипъ, Родевъ Христо, Та-
слаковъ Цвѣтко, Франгъ д-ръ Александъръ, Циганчевъ
Анастасъ, Чирпанлиевъ д-ръ Никола и Чолаковъ Христо)

Съобщавамъ на Събранието, че бурото е разрешило
отпуски на следнитѣ народни представители:

На г. Николовъ Лазаръ Станевъ — 3 дни;
На г. Андрей Икономовъ — 1 день;
На г. Гето Кръстевъ — 3 дни;
На г. Иванъ Куртевъ — 1 день;
На г. Боянъ Петровъ — 3 дни;
На г. Петко Дековъ — 6 дни;
На г. Василь Димчевъ — 2 дена и
На г. Георги Маринчевъ — 1 день.

Г. г. народни представители! Тая нощъ се е поминалъ
народниятъ представителъ Иванъ Стойновъ. Той бѣ на-
роденъ представителъ и въ XVIII-то и XIX-то обикновени
народни събрания. Покойниятъ бѣ членъ на парламентар-
ната група на Българския земеделски народенъ съюзъ,
бѣ добъръ човѣкъ и добъръ кооператоръ. Азъ моля Съ-
бранието да почете паметъта на покойния съ ставане на
крака. (Всички ставатъ на крака и произнасятъ „Богъ да
го прости“)

Преди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, г. мини-
стръ-председателъ ще отговори на питането на народ-
ния представителъ г. Кръстю Пастуховъ.

Имате думата, г. Пастуховъ, да развиете питането си.

К. Пастуховъ (с. д.): (Отъ трибуната) Г. г. народни пред-
ставители! Повече отъ месецъ има, откакто съмъ депози-
ралъ питането си до г. министъръ-председателя.

Три сж въпроситѣ, на които азъ искамъ г. министъръ-
председателъ да ми отговори: конкретно какви искания
е формулирало правителството въ Женева за заздравя-
ване на нашитѣ финанси, какво дава Финансовиятъ коми-
тетъ и заинтересованитѣ страни и какви сж въ сжщностъ
полученитѣ резултати?

Когато отправихъ това свое питане, нѣмаше още ония
резултати, които вече, преди да ни сж съобщени официално
въ Народното събрание, сж познати поне въ общи линии.
Азъ съмъ доволенъ, че най-после се удостоявамъ съ отго-
воръ на това питане, защото, колкото и материята да е
отъ малко деликатно естество и въ течение на прегово-
ритѣ да не могатъ да се правятъ подобни изявления, все
съмъ смѣталъ, че не се отклонявамъ отъ усвоената въ
другитѣ страни парламентарна практика, когато искамъ

министрите, въ рамките на възможното и позволеното, да надигат малко крайчеца на завесата, за да поставят обществото и народното представителство въ течение на онова, което има да се извършва за смѣтка на цѣлтъ единъ народъ. Смѣталъ съмъ, че съ това не се разкриватъ нѣкакви тайни преждевременно, за да се пакости на страната или на политиката на правителството, но че то е въ реда на нѣщата. Не съмъ гледалъ неприязнено и на това, че правителството въ днешно време, колкото и да държи въ тайна преговоритѣ, не може да избѣгне контакта си съ пресата, затова защото, като не можемъ да научимъ официално въ Народното събрание нѣщо по развой на интересующитѣ ни преговори, ние го узнаваме често пъти отъ печата. Не считамъ, че е извънъ реда на нѣщата да се държи въ течение на преговоритѣ — както това е направилъ г. министъръ-председателътъ, може би въ общи линии — и мнозинството, тъй като най-накрая за провеждането на своята политика правителството има нужда да се облекне преди всичко на едно болшинство и, следователно, на него то има интересъ да изложи насокитѣ на своята дейтелностъ, за да не бѣде то утре поставено предъ свършени факти. Считаю, обаче, че и Народното събрание би трѣбвало да бѣде държано въ течение на въпроса. И затова азъ не одобрявамъ тая линия, която следва нашето правителство — въ продължение на вече единъ месецъ отъ депозирането на питането ми да не намѣри случай официално, предъ Парламента, да се обясни, а дача, когато вече окончателно въпросътъ, поне въ тая му фаза, е разрешенъ, да направи своето изложение предъ Народното събрание. Днесъ за днесъ питането ми би имало повече характеръ не на информация, а на интерпелация, защото то е повече интересно отъ тая му страна — следъ като правителството направи своето изложение, да се подхвърли неговата политика на критика въ Народното събрание отъ представителитѣ на парламентарнитѣ групи въ Парламента, за да се види конкретно, доколко тая политика намира одобрение или не въ самото Събрание. Но понеже е избрана вече една форма и азъ не мога да се откажа отъ направеното си питане, дълженъ съмъ тукъ предъ васъ, ако и накратко, да възобнова нѣкои отъ точкитѣ, които навремето си представляваха по-голямъ интересъ отъ сега, но въ замѣна на това пъкъ други точки, въ свързка съ резултатитѣ отъ дейността на правителството, представляватъ още по-голямъ интересъ за Народното събрание.

Г. г. народни представители! Когато азъ се осмѣляхъ да попитамъ какво точно и конкретно е формулирало нашето правителство въ Женева, за да получи финансови и стопански облекчения, не бѣше още известна на насъ неговата линия на поведение. Ние имаме само въ общи думи изявленията на първия министъръ, че ще моли и ще действа за финансова поддръжка и за облекчение. Този въпросъ сега е излишенъ, защото ние вече знаемъ въ какво сѣ се заключаваха исканията на българското правителство, а именно: главно въ девалоризиране на довоеннитѣ заеми, въ трансференъ мораториумъ на всички наши задължения къмъ странство, въ разсрочки и намаляние на лихвения процентъ, предъ видъ на тежкото финансово и стопанско положение на нашата страна. Наскоро подиръ формулирането на тѣзи искания ние дочухме за препорѣжитѣ — а особено следъ като бѣ направена анкетата тукъ — които трѣба да изпълни нашето правителство, за да може да върви въ хармония съ ония финансови и стопански облекчения, за които то формулира своитѣ искания. Мене не ме интересува тази страна на въпроса, че чрезъ внушения и препорѣжки може би се накрѣпява суверенитетътъ на българската държава; повече ме занимава фактическото положение на работата. Искалъ съмъ да узная отъ какво естество сѣ тия внушения и препорѣжки, и какво отношение ще вземе българското правителство къмъ тѣхъ — дали е въпросъ само за икономии; дали е въпросъ за съкращение на нашия бюджетъ до размѣра на 7 милиарда; дали е дума, наредъ съ това, и за налагане на нѣкои нови данѣца, които трѣба да легнатъ въ програмата на правителството; дали се подхвърля, че за по-голяма гаранция и успѣшностъ на финансовитѣ облекчения би следвало и частъ отъ българското злато, вмѣсто да бѣде въ нашитѣ банки, да премине въ нѣкоя чуждестранна банка, за да представлява по-голяма гаранция на кредиторитѣ? Ето всички тия питання за мене сѣ представлявали интересъ и, вървамъ — особено по онова време — и за българското общество. То се знае, че всѣка една страна скѣпи за своя суверенитетъ, за своята независимостъ, но въ днешно време, когато, така да се каже, се създава единъ интернационаленъ суверенитетъ и когато особено победенитѣ държави за своитѣ нужди сѣ принудени да се

обръщатъ за помощъ къмъ чужди мѣста и до известна степенъ могатъ да се подчинятъ на тѣхнитѣ условия, трѣба да се внимава да не бѣдатъ тѣ опасни за интереситѣ на дадена страна.

Ето защо азъ пакъ настоявамъ г. министъръ-председателътъ да бѣде тъй добъръ да даде нуждното освѣтление, особено по тази втора точка.

Азъ ще забележа още сега, че имахъ случай и въ комисията по Министерството на външнитѣ работи да внеса дисонансъ съ поставяне на въпроса по-конкретно, отколкото го направиха други колеги, членове на тая комисия. Искахъ да узная отъ г. министъръ-председателя дали сѣществуватъ нѣкаква връзка и дали има подобни внушения, официални и неофициални, и какво е отношението къмъ тѣхъ на българското правителство. Основание да настоявамъ и сега за единъ отговоръ ми дава още и — ако мога тъй да се изразя — полемиката, която навремето се заведе въ печата между единъ отъ анкеторитѣ и нашето правителство. Доколкото си спомнямъ, той бѣ се изказалъ, че би трѣбвало правителството да отговори на поставенитѣ му изисквания, за да може да улесни съ това и задачата на Финансовия комитетъ. Ето защо въ туй отношение азъ бихъ желалъ да ми се даде съответниятъ отговоръ.

Г. г. народни представители! Най-после дождахме да искаме единъ отговоръ по-точенъ и по-ясенъ върху резултатитѣ отъ тъй дълго време продължаващитѣ се преговори, а именно, въ какво точно тѣ се състоятъ. Доколко азъ и вие отъ пресата и изявления, направени отъ г. министъръ-председателя, сте узнали, работата като че ли се свежда въ това: 50% отъ всички заеми, довоенни и следвоенни, да бѣдатъ изплащани въ чужда валута, а 50% да бѣдатъ изплащани въ наша валута, като се депозиратъ въ Народната банка и като се предоставя даже право на правителството, подъ чуждъ контролъ, да може за държавни нужди да ги използва.

Що се касае до другия сѣщественъ въпросъ, а именно девалоризацията на довоеннитѣ заеми, обоснована не само съ положението, стопанско и финансово, на нашата страна, но още и съ текста на спогодбата отъ 1926 г., ясно е, че по него, засега поне, нѣма никакво удовлетворение, ако не смѣтаме начало на удовлетворение това, че правителството има право да поднови преговоритѣ съ портюритѣ на нашитѣ заеми, за да се споразумѣе по измѣненіята, които трѣба да станатъ, ако действително могатъ да станатъ, въ сключената спогодба презъ 1926 година.

Г. г. народни представители! До 15 мартъ, когато имаме да правимъ вноска, нашето общество се намираше подъ впечатлението на направенитѣ категорични изявления отъ представителя на българското правителство, че България не ще може да плаща и нѣма да плати тая своя вноска къмъ странство, поради изчерпване на чуждитѣ девизи, поради една фактическа невъзможностъ да плаща. Това въ сѣщностъ бѣ единъ популяренъ лозунгъ, не само на насъ, но и на германци и на други. Както по въпроса за репарациитѣ, тъй сѣщо и по други въпроси отъ финансово естество, тѣ противопоставяха не авантурата, не едностранчивото денонсиране на договоритѣ и спогодбитѣ, а фактическата невъзможностъ да плащатъ, създадено се ново положение, което оправдава отъ гледище на справедливостта и на измѣнитѣ се обстоятелства ревизията на сѣществующитѣ договори, за да могатъ тѣ да бѣдатъ по-поносими за победенитѣ народи. Азъ не съмъ билъ никога на мнение, че едно българско правителство трѣба, чрезъ въздушни жестове, чрезъ театрални пози и чрезъ авантюристични актове, да заплашва друга нѣкоя страна и да иска на своя глава да разрешава въпроси, които не сѣ само отъ негова компетентностъ. Колкото и да съмъ убеденъ, че международнитѣ договори, репарациитѣ и други финансови спогодби, сѣ непоносими, че сѣ дълго по-скоро на насилие и че приближава тѣхниятъ край, азъ съмъ билъ на мнение, че една разумна българска политика, която иска да разчита на кредитъ въ странство и на успѣхъ, макаръ и бабенъ, е длъжна не да прибѣгва до урбулишки и едностранчиви актове, но, като пледира за несправедливостта на договоритѣ, да търси винаги съгласието на другата страна, отъ която само зависи спазването или измѣнението на известенъ договоръ. Разбира се, азъ не съмъ консервативенъ въ тоя смисълъ, да поддръжамъ статуквото. Винаги правилото, че измѣнитѣ се обстоятелства налагатъ нови и сѣществени облекчения — *rebus sic stantibus* — ме е ръководило въ оценка на дейтелността на нашето правителство. Обаче менъ ме смущаваше жестътъ на правителството, голѣмата дума, която то изрече чрезъ първия министъръ и която внесе смущение въ странство и работата стигна до тамъ да се потърсятъ дори обяснения за намѣрената на правителството, дали действително, когато правителството казва, че не може да плаща, то има на-

мърнение да не плати при каквито и да било обстоятелства, дори да откаже, когато другата страна не е дала съгласието си, или пък това е само единъ жестъ, просто вземъ като жестъ? Ако намърнението на правителството е било да извърши единъ актъ на своя глава самъ, азъ съмъ тамъ, че той не заслужава одобрение и винаги съмъ билъ на мнение, че чрезъ подобни актове нито днешното правителство, нито друго правителство може да пожъне каквито и да било успѣхи. Азъ съмъ билъ винаги за отмърненитъ крачки, което не ще каже, че ние всичко трѣбва да възлагаме на благоволенieto на Обществото на народитъ, на Финансовъ комитетъ или на велики сили. И миролюбивата политика за извоюване на придобивки и за ревидиране на съществуващитъ непоносими договори има нужда отъ настойчивостъ, отъ борба, отъ умѣло ръководене, за да може да даде резултати.

Когато първиятъ министъръ въ предвечернето на плащането на 15 мартъ бѣ споходенъ отъ представителитъ на великитъ сили, той почва да бие отбой — такова впечатление направи у насъ — единъ видъ да се отказва отъ завзетата до онова време позиция и да казва: България не отказва да плаща; България пакъ ще бѣде честенъ платецъ. Той употребѣи този компрометиранъ вече у насъ изразъ и, азъ бихъ добавилъ, неподходящъ изразъ за днешно време, защото България вече не може да държи на тази позиция, че тя трѣбва да остане честенъ платецъ по отношение на своитъ задължения. Въ едно нормално време, когато сѣ пригласени, може да се позволятъ пакъ съ голѣмо основание на формулата „честенъ платецъ“, но днесъ, при тия мъжни условия, при тая пертурбация въ стопанския и финансовъ животъ на свѣта и България, вече сме твърде много закѣснѣли съ компрометираната формула „честенъ платецъ“. Ние не можемъ да заявяваме, че ще бѣдемъ честни платци и занаяпредъ, както сме били такива досега. Не бива да прибѣгваме до въздушни жестове, до заплахи на по-силния, който не се стрѣска отъ тѣхъ, до изявление, че ще подаваме оставка, публично или частно разгласено, както направи това г. Венизелосъ. Но ние не бива да отиваме и въ другата крайностъ — на смирение и на повторение на тоя изразъ „честенъ платецъ“ и послушно изпълнение на онова, което ни се възложи. Азъ мисля — това е мнението на мнозинството — че такива голѣми опустошения нанесе днешната криза въ стопанствата и финанситъ на всички държави, а особено на победенитъ държави, че тѣ и да биха желали, и да биха искали, и да биха могли да спрѣгнатъ глаголитъ „мога да плащамъ и ще плащамъ“, не ще бѣдатъ занаяпредъ въ положението да плащатъ въ тѣзи размѣри, както досега, ако и да се кланятъ и да почитатъ светостта на договоритъ. Това, г. г. народни представители, е съзнанието на Европа, което става все повече господстващо, както по въпроситъ за репарациитъ и военнитъ дългове, така сѣщо и по всички парични тежести, съ които сѣ обременени едни или други страни презъ време или подиръ войнитъ, защото сѣ били принудени. Мене ми се струваше, че съ своитъ изявления г. Мушановъ искаше да каже: „Ето ме, дръжте ме, ще се хвърлямъ“, за да го спратъ да не се хвърля.

А. Капитановъ (з): Вие, като знаете какво е щѣлъ да каже, защо питате?

К. Пастуховъ (с. д): Затова правителството на 15 мартъ посрещна службата по заемитъ къмъ странство и се откажа отъ тоя свой лозунгъ за неплащане, като сведе работата тамъ, че то желае и че то ще плаща, но че търси облекчения, които трѣбва да му се дадатъ отъ Финансовия комитетъ. Затова и преговоритъ, които бѣха почти прекѣснати следъ завръщането на нашитъ делегати, на нова смѣтка се възобновиха въ Парижъ, безъ, по моитъ преденки, оттогава насамъ нѣщо съществено да се е допринесло. Мисля, че и въ онова време въпросътъ за получаване на едно облекчение отъ 50% бѣше узрѣлъ и оставаше главно въпросътъ, който интересува и правителството, за девалоризацията на довоеннитъ заеми. Тамъ бѣше тежкиятъ въпросъ и голѣмиятъ споръ между насъ и Финансовия комитетъ — да се постигне една девалоризация на довоеннитъ заеми.

Председателъ: Г. Пастуховъ! Имате само 15 минути, за да развиете питането си.

К. Пастуховъ (с. д): Свършвамъ, г. председателю. — Азъ съмъ тамъ, г. г. народни представители, че същественитъ въпросъ за българската политика е този за девалоризацията на довоеннитъ заеми. Едно наше искане за девалоризация на довоеннитъ заеми може да бѣде основано

както на фактическата невъзможностъ да плащаме, тъй сѣщо и на единъ текстъ отъ спогодбата, сключена презъ 1926 г.

Ето защо, безъ да умаловажавамъ онова, което е дадено отъ Финансовия комитетъ, мисля, че за пълненъ успѣхъ може да се говори, когато ние добиемъ девалоризацията и на довоеннитъ заеми. И за да поддържамъ тази си мисль, азъ имамъ предъ видъ облекченията, които сѣ направени отъ Финансовия комитетъ на другитъ страни, а именно: на Унгария, Гърция и Австрия. Би могло да се каже, че сѣ удовлетворени въ по-голѣмъ процентъ тѣхнитъ претенции, отколкото нашитъ. Особено унгарцитъ получили пълно удовлетворение, защото, следъ като порано получили заемъ, сега имъ се призна отъ Финансовия комитетъ обявения отъ тѣхъ на своя глава мораториумъ.

Азъ завършвамъ, като моля г. министъръ-председателя да даде обяснение по всички тѣзи въпроси, особено по постигнатитъ резултати.

Председателъ: Г. г. народни представители! По сѣщия въпросъ е подадъ питане до г. министъръ-председателя и народниятъ представителъ г. Петко Напетоу. Въ неговото питане се съдържатъ и редица други въпроси. Г. министъръ-председателъ, обаче, ми заяви, че е готовъ да отговори на всичкитъ негови въпроси.

Има думата народниятъ представителъ г. Петко Напетоу да развие питането си.

П. Напетоу (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Пѣтуването на г. министъръ-председателя, за което става дума въ питането ми, бѣше, между другото, и въ свързка съ тежката финансова криза, въ която се намира нашата страна. Тая финансова криза се изрази като последствие на общостопанската свръхпроизводствена криза, която се разви върху основата на следвоенната криза на капитализма, която разтърси такива могъщи държави като Североамериканскитъ съединени щати, Англия и др. Въ България се разви, наредъ съ общостопанската, и дълбока финансова криза.

Финансовата 1930/1931 г. завърши съ дефицитъ 1 милиардъ 358 милиона лева, което се дължи преди всичко на силно намалената стопанска дейностъ, поради което и постѣпленитъ сѣ намалѣли. Тя завърши съ дефицитъ и въ платежния балансъ повече отъ 600 милиона лева, въпрѣки активния търговски балансъ. Но нѣма да се простирамъ по този въпросъ.

Активниятъ търговски балансъ се получава за смѣтка на изгладняването на трудящитъ се маси. Отбелязва се едно голѣмо намаление на потреблението презъ последнитъ години, както и за смѣтка на изнасянето на безценни националнитъ произведения. Така: износътъ по количеству за 1931 г. е увеличенъ въ сравнение съ 1930 г. съ 226 хиляди тона, а по стойностъ е намаленъ съ 257 милиона лева. Вносътъ презъ 1929 г. е билъ 8.324.633.000 л., презъ 1930 г. — 4.588.725.000 л., а презъ 1931 г. е билъ 4.608.043.000 л. Тия факти говорятъ за голѣмо задръстване на пазара, за голѣмо обедняване на трудящитъ се маси, за голѣмо намаление на покупателната имъ способностъ.

Други признаци на финансовата криза сѣ: нередовно изплащане заплатитъ на чиновницитъ; показватъ се вече първитъ признаци на падането на лева — доларътъ на „черната борса“ не можете да го купите за 148 л., а го купувате за 172 л. Правителството търси изходъ въ уравновесяване на бюджета: чрезъ изхвърляне на улицата на нови 10 хиляди чиновници, чрезъ нови данѣци — данѣкъ върху оборота, нови косвени данѣци и пр. — чрезъ събиране по екекутивенъ начинъ старитъ данѣци, чрезъ намаление заплатитъ и пенситъ, чрезъ туряне рѣка на фондовѣт: пенсионентъ — който е изчерпанъ — „Обществени осигуровки“, „Сѣдебни стради“, „Културни мѣроприятия“ — сѣ една дума чрезъ стоварване тежеститъ на кризата върху грѣба на маситъ.

Но всичко това е недостатъчно и затова правителството търси помощъ отъ международния капиталъ.

Като последствие на империалистическата политика на българската буржоазия, освенъ човѣшкитъ жертви и разорения, на българския трудящъ се народъ тежатъ и повече отъ 27 милиарда лева военни дългове и репарации, за които той плаща годишно лихва и погашения 1 милиардъ и 600 милиона лева. А общо за дългове — лихви и погашения, субсидии за пенсионния фондъ, инвалидни пенсии — се плаща годишно 2 милиарда и 300 милиона лева. А това е равно на 40% отъ държавнитъ приходи. Останалата частъ отъ приходитъ се поглѣща отъ армията, полицията, заплати, вещественни разходи и най-малко се харчи за производителни и културни цели. У насъ се за-

тварят санитарни участъци и се отварят полицейски участъци.

За свързване двата края на платежния баланс правителството иска чрез Финансовия комитет при Обществото на народите на първо място девалоризация на предвоенните дългове, иска мораториум, иска нови заеми и кредити. Какви сж резултатите — г. министърът ще ни каже. Но ясно е, че правителството заем нѣма да получи. Никой пари не дава при тая тежка криза и несигурно положение.

А. Буквъ (з): Никой не е искал заем.

П. Напетовъ (раб): Тѣй се приказва. — Що се отнася до девалоризирането, което правителството иска въз основа на чл. 9 от конвенцията сѣ носителитѣ на нашитѣ държавни облигации, банкеритѣ въроятнo мѣчно ще се съгласят, въпрѣки днешнитѣ алармистични съобщения въ вестниците. Но даже да се съгласят банкеритѣ за нѣ какво облекчение, то ще бѣде направено при тежки, поробителни условия, при поемането на политически ангажменти. Не напразно г. Мушановъ е тропалъ едновременно и предъ банкеритѣ и предъ г. Лавалъ.

Както по отношение на предвоенните дългове, така и по репарациитѣ ние сме длѣжни дебело да подчертаемъ, че правителството търси облекчения не по пътя на борбата сѣ империалиститѣ, а чрезъ споразумения сѣ тѣхъ и на първо мѣсто сѣ Франция, като срещу облекченията — въ казички — се залага кръвта на българския народъ.

Правителството на Народния блокъ и по външната сѣ политика върви по отпъкания пътъ на Сговора, защото то е сѣщо такъвъ представител на финансовия капитал, както и Сговорътъ.

Една и сѣща е политиката на Народния блокъ сѣ оная на Сговора и по другъ единъ голѣмъ въпросъ — по разоржаването.

И. п. Рачевъ (з): Кой ти написа речта, Петко?

П. Напетовъ (раб): Г. г. народни представители! Още презъ траянето на самата война силитѣ победителки бѣха обещали на народнитѣ маси, че това ще е „последната война“, следъ която ще настѣпи „веднага разоръжение“

Чл. 8, глава I, на Версайския договоръ казва: „Поддържането на мира предполага намаление на националнитѣ въоръжения“.

И ето 14 години какъ около това Обществото на народитѣ и чл. 8 на Версайския договоръ се е разиграла една смѣшна, но много поучителна за трудящитѣ се народи история.

Едва въ 1925 г. се създаде „подготвителната комисия по разоръжението при Обществото на народитѣ“. Изминаха седемъ години оттогава. И какво свърши тая комисия? Намалиха ли държавитѣ въоръженията си? Напротивъ, все повече и повече се въоръжаватъ.

Съветскитѣ предложения за пълно или частично разоръжение отъ 1927 и 1928 г. се отхвърлиха.

И ето днесъ пакъ се събрали да приказватъ за разоръжение, а на дѣло се надпреварватъ въ въоръженията си, организиратъ войната, която днесъ е фактъ въ Китай.

Нѣкой отъ мнозинството: Браво, браво!

П. Напетовъ (раб): Нѣкои империалистически държави даже не скриватъ намѣрението си. Напр., Франция. Нейниятъ представител Тардьо... (Смѣхъ всрѣдъ мнозинството)

Нѣкой отъ мнозинството: Кой, кой?

П. Напетовъ (раб): Тардьо. — ... заяви, че Франция е съгласна на едно малко намаление на въоръженията си, но при условие да се създаде една въоръжена сила при Обществото на народитѣ, т. е. международна армия, която да пази мирнитѣ договори, т. е. статуквото.

Французката теза е: чрезъ сигурност на завоеванията и къмъ разоръжение.

Французкото предложение се поддържа въ Женева отъ Полша, Белгия, Югославия, Ромъния и отъ кого мислите?

Отъ мнозинството: А-а-а!

П. Напетовъ (раб): Отъ победена и ограбена България — ограбена отъ сѣщитѣ тѣ държави победителки.

Че външната политика на Народния блокъ е една и сѣща сѣ оная на Сговора, показватъ фактитѣ.

Когато въ 1927 г. въ стопанската конференция въ Женева съветскитѣ делегати Сокольниковъ и Осински искаха унищожение на военнитѣ дългове и репарации, премахане на националното робство и пълно разоръжаване въ полза на победенитѣ и потиснати народи, българскитѣ делегати мълчатъ.

Преди 4 години — въ 1928 г. — въ Женева Литвиновъ предложи пълно разоръжение. Германия и Турция го поддържаха. А българскитѣ делегати заявява: „Съветското предложение е неприемливо“.

Буквално сѣщото се повтаря и днесъ. Когато на 25 февруарий т. г. се е разисквало и гласувало съветското предложение за общо и пълно разоръжение, турскиятъ делегатъ Руджи бей, персийскитѣ и германскитѣ го поддържатъ, а българскитѣ го отхвърлятъ.

Когато е въпросътъ да се разоръжатъ победителитѣ, обезоръжена България се изказва противъ.

Българскитѣ делегати се изказватъ открито за войната, противъ мира! Нѣщо повече — поддържатъ победителитѣ.

Да хвърлимъ единъ погледъ на речта на нашия пръвъ делегатъ по разоръжението г. Малиновъ.

Той почва сѣ една декларация, че България е малка и скромна, „нѣма амбиция да предлага“ планове и системи за разоръжението. Той остава това на великитѣ сили, но си запазва правото да се присъединява къмъ ония, които се обявиха противъ разоръжението, къмъ империалиститѣ, къмъ въоръженитѣ до зѣби победители.

България била малка! Тѣкмо защото е малка и победена и разоръжена, тя има най-голѣма нужда, най-голѣма полза отъ пълно разоръжение.

Г. Малиновъ прави чудовищна преценка на международнитѣ отношения.

„България... е щастлива, казва той, да констатира неоспоримитѣ подобрения въ международнитѣ отношения“.

„Подобрение на международнитѣ отношения“ — когато само въ Европа днесъ имаме десетки, 80 милиона национални малцинства и много по-голѣми спорове за граници, когато противоречията между самитѣ победители се изострятъ, когато усилено се готви антисъветската война, когато войната бушува въ Китай.

По-нататъкъ той казва: „Разликата между победители и победени изчезва и отстъпва на международната солидарност“. Ахъ, тая международна солидарност! Когато сѣ раздѣлени на победители и победени, когато германскитѣ трудящъ се народъ трѣбва да плати за 10 години 20 милиарда марки репарации и не е въ положение да плаща, а Франция е опрѣла ножа на гушата му и вика: „Плащай!“, когато кризата и неравномерното развитие на капиталистическитѣ държави тласкатъ свѣтовнитѣ империалисти, финансовата олигархия, която управлява свѣта, да търсятъ нови пазари, да искатъ ново преразпредѣление на свѣта, да готвятъ нова война и, преди всичко, антисъветската война, когато сѣ се нахвърляли върху Китай, за да го подѣлятъ — тогава г. Малиновъ говори за международна солидарност!

По-нататъкъ г. Малиновъ продължава: „Имаме единъ пактъ противъ войната, който дойде да засили гаранцитѣ на сигурност и на миръ“. Каква ирония, г. г. народни представители, на действителността сѣ тѣя думи! Да приказвашъ днесъ за сигурност сѣ тѣя думи! Да приказвашъ днесъ за сигурност и миръ, когато гърмятъ топоветѣ въ Китай!

Г. Малиновъ иска всичко друго, но не и разоръжение.

А. Буквъ (з): Туй питане къмъ кого се отнася: къмъ Обществото на народитѣ ли, къмъ Сталинъ ли?

П. Напетовъ (раб): Въмѣсто разоръжение, той иска наборна армия за България и международна армия при Обществото на народитѣ.

Българското правителство стои на позицията на победителитѣ, на позицията на империалистическия капитализъмъ, който е противъ разоръжението, който готви нови войни, който не може безъ войни.

Но най-характерното, г. г. народни представители, е отрицателното отношение на нашия пръвъ делегатъ г. Малиновъ къмъ съветскитѣ предложения, най-изгоднитѣ за България — победена, разоръжена, натоварена сѣ тежки дългове и репарации. Въ речта си г. Малиновъ не споменава нито дума за съветското предложение, но сѣ подкрепата си на французкото предложение, както и сѣ искането си за наборна армия, фактически се обявява противъ него. А въ комисията българската делегация гласува направо противъ него.

Какви сж предложенията на Литвиновъ?

Предложението на Литвиновъ за пълно и общо разоръжение гласи:

разпускане на сухопътната, морска и въздушна войска; унищожаване на всички оръжия, военни запаси, сръдства за химическа войска и пр.; унищожаване на морските и въздушни бойни единици; прекъсване на всякаво военно обучение; премахване съ законъ задължителната военна повинност и на доброволческата военна служба; забраняване на маневри; разрушаване на всички крепости, морски и въздушни бази; премахване на военната индустрия; преустановяване отпускането сръдства за военни цели; разпускане военните министерства и генералните щабове.

Защо, г. министри, Вие се явихте против това предложение?

Последва втори съветски проект за частично разоръжение, като първа крачка към действителното.

Това е подробно разработен проект за разоръжаване по области и на етапи.

За сухопътните войски се предвижда намаление на половина, на една трета, или една четвърт, въ зависимост от големината на армията въ съответната държава — прогресивно намаление, което е напълно въ интереса на победена и обезоръжена България.

Унищожение на ярко нападателните родове оръжия — танкове, тежка артилерия, дреднаути, бомбохвъргачи, аероплани и пр.

Чувствително намаление на военните бюджети.

Забраняване газовата война и чувствително намаление на морските и въздушни сили.

Контролна комисия за обезоръжението съ участие на работническите организации.

Какво противно има за интересит на трудяща се България и защо се обявихте против, г. министри?

Българската делегация въ Женева отхвърли предложенията на Литвиновъ за пълно или частично разоръжение и се присъедини към французкото предложение за създаване въоръжена сила при Обществото на народитъ, т. е. обръщането му въ една военна организация.

Какво значи това?

Обществото на народитъ е дѣло на победителитъ, които обещаха разоръжение още съ Версайския договоръ, когато наложиха обезоръжение на победенитъ, като първа крачка къмъ всеобщото разоръжение.

Председателътъ: Завършете, г. Напетовъ!

П. Напетовъ (раб): Свършвамъ. — Ето 14 години отъ войната и абсолютно нищо не направиха за разоръжението си, а напротивъ — всички участващи въ Обществото на народитъ се бѣсно надпреварватъ въ въоръженията си, които днесъ сѣ десеторно по-големи и по-опасни, отколкото въ 1914 г. Въмѣсто миръ, Обществото на народитъ подготвя нови войни. То започна китайската война и организира антисъветската. Едно на думи, друго на дѣло; на думи — миръ, на дѣло — война. Конференцията за разоръжаване въ Женева заседава при гърмежа на топоветъ въ Китай. Нападателътъ — Япония — е членъ на Обществото на народитъ. Франция — главатарътъ на Обществото на народитъ — въоръжава Япония и ѝ даде заемъ отъ 800 милиона йени за войната. Франция е съюзница на Япония. Чехословашко и Англия сѣщо пращатъ оръжие на Япония. Америка — сѣщо. Америка е благосклонна — тя тласка Япония на северъ: къмъ Манджурия, Монголия, Сибиръ. Германски фабрики сѣщо изпълняватъ военни поръчки на Япония: стотици параходи съ оръжие се изпращатъ за Япония. Какво искатъ Япония, Франция, Америка, Англия? Искатъ подѣлбата на Китай. Преди това, обаче, трѣбва да се смаже китайскиятъ народъ — революционнитъ студенти и работници, както и китайскитъ съвети.

Какво още искатъ? Търсятъ изходъ отъ кризата. Капитализмътъ търси изходъ отъ кризата и то по пътя на войната; затова той се бѣсно въоръжава и почна самата война. Разбойническото японско нахлуване не е една изолирана японска акция. Това Япония не може да направи безъ да има съгласието и активното съдействие на голѣмитъ империалистически държави, политиката на които е подѣлбата на Китай.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: За Япония и Китай ли ще трѣбва да ти отговоря?

П. Напетовъ (раб): Това е въ връзка. (Възражения отъ мнозинството)

Япония е мандатаръ на главатаритъ на Обществото на народитъ. Между империалиститъ сѣществува споръ само за това, кой каква частъ отъ плячката да заграби и само ако не се споразумѣятъ, ще се хванатъ за гушитъ.

Ето съ какво се занимаватъ задъ кулиситъ въ Обществото на народитъ.

Има ли мислящъ човѣкъ днесъ, който да вѣрва, че тия голѣми международни бандити-империалисти ще се разоръжатъ? Капитализмътъ търси изходъ въ войната. Това не сѣ голи приказки. Американскиятъ икономистъ Отто Милеръ, въ една своя речъ на 29 декември 1931 г. казва: „Ни едно правителство никога още не е спрѣло нито една криза по другъ начинъ, освенъ съ война“. Сѣщиятъ пише статия: „Защо не нова война?“, въ която развива мисълта, че е нужна нова война, която би продължавала повече, би убила повече хора, би струвала по-скѣпо отъ последната война.

Въ германското списание „Отбрана и знание“, отъ м. май 1931 г., се пише: „Отъ гледището на трезвия икономистъ, войната се явява стопанско предприятие отъ най-крупенъ мащабъ“. Французкото списание „Information économique et financière“ пише: „Въ всички страни на свѣта една воюваща страна е значителенъ факторъ на консомация, даже на праросване, защото ще мобилизира мѣже отъ производството и ще намали безработицата“.

Ето Ви, г. министър-председателю, едно сръдство противъ безработицата: война. Ето какво пише норвежскиятъ вестникъ „Моргенбладетъ“ отъ 25 ноември м. г.: „Дали ще се дойде до война на Изтокъ?“

Може би грубо, но отъ гледна точка на конюнктурата, войната е твърде желателна. Една война ще увеличи нуждата отъ параходенъ тонажъ, рискътъ на стоковия превозъ ще порастне, ценитъ сѣщо, а заедно съ тѣхъ ще се увеличатъ и спекулациите. Това означава превратъ въ външната търговия въ полза на неутралнитъ страни и увеличени поръчки за тѣхната индустрия.

Ето защо цѣлнитъ свѣтъ напрегнато следи събитията въ Манджурия.

Председателътъ: За втори пътъ Ви напомнямъ да свършите. Времето Ви изтече. Завършете, иначе ще Ви отнема думата.

П. Напетовъ (раб): Свършвамъ, бързамъ. — „Както стоковиятъ пазаръ, тѣй и борситъ регистриратъ всичко. Ако сериозно отиваме къмъ война, това ще бѣде единъ тласкъ за стопанския животъ на цѣлия свѣтъ — това е безспорно; ако, обаче, не се отиде до война, свѣтътъ още дълго ще има да чака за едно естествено подобрене, което е още много далечъ“. Ето где търси изходъ отъ кризата капитализмътъ.

Г. г. народни представители! Когато започна войната въ Манджурия, бързо се покачиха акциитъ на военнитъ фабрики — въ Нью-Йоркъ, Парижъ, Лондонъ, Прага и пр. Ценитъ на житото сѣщо се покачиха; на цѣтнитъ метали — медъ, олово — сѣщо; на памука — сѣщо. Военната индустрия единствена не познава криза, а днесъ тя е въ буенъ подъемъ. Всички империалисти потриватъ радостно ръце: война, гешефти, печалби. Връщатъ се времената на войната — тѣ помнятъ. Стоманениятъ трѣстъ въ Америка презъ 1914 г. ималъ 8 милиона долара печалба, а презъ 1916 г. — 96 милиона долара. Японското нахлуване въ Манджурия е насочено срещу Съветския съюзъ. То представлява отъ себе си нова решителна стѣпка къмъ антисъветската война. Провокациитъ сѣ въ пълненъ ходъ.

Д. Дрънски (д): Това е една статия, печатана въ едно руско списание за индустриализация, а Вие я четете тукъ като своя речъ!

Председателътъ: (Звъни) Завършете, г. Напетовъ.

М. Бечевъ (д): Не желаемъ да слушаме статии, взети отъ други списания — отъ „Економическая жизнь“.

Председателътъ: (Звъни) Ще Ви отнема думата, г. Напетовъ.

П. Напетовъ (раб): (Чете) А г. Малиновъ иска международна армия при Обществото на народитъ.

Председателътъ: (Звъни) Завършете, иначе ще Ви отнема думата.

П. Напетовъ (раб): Завършвамъ.

Председателътъ: Г. Напетовъ! Давамъ Ви една минута, а да довършите.

П. Напетовъ (раб): (Чете) Кой ще я командува, ако не Франция?

Отъ мнозинството: Ей-й-й! (Веселостъ)

П. Попивановъ (з): Петко ще я командува!

И. п. Рачевъ (з): Петко! Я прехвърли два листа.

П. Напетовъ (раб): Отъ такава международна армия българскиятъ трудящъ се народъ и националниятъ малцинства на Балканитъ не очакватъ нищо добро. Съ тая армия Франция и нейнитъ васали искатъ да увѣковѣчатъ своитъ завоевания.

А. Буковъ (з): Хайде казвай лозунгитъ и свършвай!

П. Напетовъ (раб): Армията при Обществото на народитъ е замислена преди всичко срещу Съветския съюзъ, съ който французкиятъ финансовъ капиталъ има много смѣтки. Българската делегация не издигна искане за пълно или частично разоръжение. Тя не поиска и разоръжение на въоръженитъ до зъби победители. Тя иска равенство въ въоръженията, бори се за наборна армия. Това е главното ѝ искане. За какво иска буржоазията да засили армията си? Първо, срещу трудящитъ се маси вътре въ страната, които заплашватъ господството ѝ. Малиновъ самъ го казва, като говори за вътрешна несигурностъ, второ, за своитъ империалистически цели. Но при положението, че българската буржоазия има империалистически смѣтки съ югославянската и ромънската буржоазии, също и съ гръцката, задъ която стои Франция, очевидно е, че разрешение за засилване на въоръжението си българската буржоазия може да получи отъ Франция само като се ангажира въ ръководения отъ Франция анти-съветски блокъ. Всичко това ни показва приближаването на антисъветската война. Нахлуването на Япония въ Манчжурия е насочено прямо противъ Съветския съюзъ и противъ китайскитъ съвети. Въ тоя антисъветски фронтъ се нарежда и българската фашистка буржоазия. Въ подготовката на тая антисъветска война взема участие и ръководството на Българския народенъ земеделъски съюзъ и земеделъскитъ министри. Нека това се знае. (Възражения отъ земеделъцитъ)

Н. Захариевъ (з): Браво!

И. п. Рачевъ (з): Къде го има това писано?

П. Напетовъ (раб): Вие най-старателно криете това отъ трудящитъ се, но фактитъ сѣмъ налице и тѣ сѣмъ тъй много. Ние на два пѣти отъ тая трибуна ги изнесохме. Ето два съвсемъ нови. Министерскиятъ съветъ реши да не се пише нищо за избиванията на комунисти напоследъкъ въ Полша. Кой Ви даде тази заповѣдъ, г. министре? Г. Тардъо ли? Какво ни е намъ фашистка Полша, съ която неотдавна сключихте военна въздушна конвенция?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ама слушайте, Вие да не искате да Ви изхвърлямъ отъ тукъ? Скандалъ ли искате да правите?

П. Напетовъ (раб): Голѣмъ интересъ е проявилъ г. Мушановъ за моста на Дунава. (Смѣхъ всрѣдъ мнозинството) Преговарялъ е специално съ Албертъ Тома, единъ отъ агентитъ на французкия империализъмъ въ Обществото на народитъ. (Нѣкои отъ земеделъцитъ ржкоплѣскавъ) А ето какво писа в. „Адевърулъ“ за моста на Дунава.

Отъ мнозинството: А-а-а!

П. Напетовъ (раб): (Чете) „Единъ мостъ на Дунава би обезпечилъ на Полша и Ромъния свързка съ Западъ и Югъ, (Смѣхъ всрѣдъ мнозинството) ценна и въ мирно време, а незамѣнима въ случай на конфликтъ съ Русия.“ (Ржкоплѣскавания отъ земеделъцитъ)

Нѣкой отъ земеделъцитъ: По-лесно да заминавате за Русия!

П. Напетовъ (раб): Ето какво е истинското предназначение на моста на Дунава, както и въздушната конвенция, която сключихте съ Полша.

Председателътъ: (Силно звѣни) Свършете или ще Ви отнема думата.

П. Напетовъ (раб): Свършвамъ. (Смѣхъ всрѣдъ мнозинството. Нѣкои отъ земеделъцитъ ржкоплѣскавъ, а други тропатъ по банкитъ)

Но, г. г. народни представители, най-интересното е друго.

Председателътъ: (Звѣни) Направете си заключението, моля Ви се. Четвърти пѣтъ Ви предупреждавамъ.

Н. Захариевъ (з): Той има да чете още две коли.

П. Напетовъ (раб): Но интересно е не само което е казано въ открититъ заседания. Още по-важно е уговореното въ тайнитъ разговори съ Лавалъ, съ Мусолини, Масили и др. тѣхни агенти въ Женева — въ тая международна борса за закупуване и продаване на народи.

И. п. Рачевъ (з): Г. Напетовъ! Не можете ли да прехвърлите още 2—3 листа.

П. Напетовъ (раб): (Чете) По тия разговори се пази пълна тайна — тайната дипломация процвѣтѣва и при така нареченото „народно правителство“, въ което участвуватъ и земеделъцитъ. Но ние знаемъ на какво е способна буржоазията и нейната тайна дипломация. Отъ опита на миналото ние знаемъ на какво е способна буржоазията и какъ тя старателно крие подготовката на войната. Тя приказва за миръ, а готви война. И Радославовъ въ 1914—1915 г. приказваше за „строгъ и лояленъ неутралитетъ“, когато въ сжщностъ бѣше обвързалъ България съ Германия.

Новата „по-активна външна политика“ на „Народния блокъ“ е подготовка на нови авантюри, на нова война. И тая война съвсемъ не е далечъ; тя непосредствено тропна на вратитъ ни. (Възражения отъ мнозинството) България се нарежда въ антисъветския блокъ, начело съ Франция.

Ето защо ние питаемъ г. министра на външнитъ работи (Подигравателни ржкоплѣскавания отъ мнозинството):

„1. Какво донесохте отъ министерската екскурзия изъ чужбина на трудящия се народъ?

2. Каква е Вашата политика по въпроса за репарациитъ?

3. Какви политически разговори водихте съ Лавалъ, Албертъ Тома, Мусолини и др.? Какво вѣрно има въ политиката за сближение между България и Югославия за смѣтка увѣковѣчаването подѣлбата на Македония?“

Отъ мнозинството: Ей-й-й!

П. Напетовъ (раб): „4. Е ли въ интереса на българския трудящъ се народъ създаването на една империалистическа антисъветска армия при Обществото на народитъ?“

А. Буковъ (з): Внимавай, да не забравишъ нѣкой лозунгъ на края!

П. Напетовъ (раб): „5. Какво е отношението Ви къмъ предложенията на Литвиновъ за пълно или частично разоръжение?

„6. Защо министъръ-председателътъ и правителството криятъ отъ трудящитъ се както тѣ вършатъ задъ граница, както и вътре въ страната?“ (Ржкоплѣскавания отъ работниците)

Отъ мнозинството: Е-е-е! Браво! (Веселостъ и подигравателни ржкоплѣскавания)

А. Бояджиевъ (раб): Презъ България се пренася оръжие. Какво се хилите! Не ще успѣете да скриете това, което става въ действителностъ.

Председателътъ: Има думата г. министъръ-председателъ и министъръ на външнитъ работи и на изповѣданията.

Министър-председател Н. Мушанов: Г. г. народни представители! Азъ самъ пожелахъ, като отговарямъ на питането, което ми е отправено отъ г. Пастуховъ, да отговоря и на питането, подписано отъ г. Напетовъ. То съдържа, ако се не лъжа, шестъ или седемъ въпроса, и понеже нѣкои отъ тѣхъ сѣ въ връзка съ въпроса, който ни занимава, затуй пожелахъ да изслушамъ и неговото питане. Но, както чухте, г. Напетовъ се впусна въ много голѣми въпроси, въ много отдалечени отъ насъ въпроси, . . .

Н. Захариевъ (з): Той не ги разбира.

Министър-председател Н. Мушановъ: . . . като си послужа съ цитати отъ много списания и вестници, и съмъ много въ затруднение да му отговоря. (Оживление всрѣдъ мнозинството)

А. Буковъ (з): Въ Обществото на народитѣ ще му отговорятъ, когато ги адресира до тамъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Но съ изложението, което ще направя сега, надѣвамъ се, че ще мога да отговоря на нѣкои въпроси, които сѣ положени отъ страна на крайната лѣвица.

Г. г. народни представители! Вѣрно е, че уважаемиятъ г. Пастуховъ ми направи питането си преди повече отъ месецъ, но азъ смѣтахъ, че той днесъ отъ трибуната нѣма да ми направи упрѣкъ, че не съмъ му отговорилъ досега, тъй като азъ съмъ го викалъ нѣколко пѣти да го моля да не отговарямъ веднага на питането му, понеже въпроситѣ, които се засѣгатъ въ него, сѣ наистина интересни, но не отъ полза за преговоритѣ, които се водѣха, както и за държавата. И азъ трѣбва да похваля г. Пастуховъ, че той разбра аргументитѣ ми и, по взаимно споразумение, се съгласи да не бърза да отговарямъ на питането му. Азъ схващамъ, че съ това г. Пастуховъ извърши една полезна работа. Неговото питане имаше за целъ да освѣтли едни въпроси и да ползува собствено страната. Неговата постѣпка, да се съгласи съ моето искане да се отложи отговорътъ на питането му, бѣше една добра и похвална постѣпка и азъ го похвалявамъ за нея, макаръ той да ми направи упрѣкъ, че не съмъ му отговорилъ навреме. Толкозъ повече, че ние имаме една много лоша практика по разглеждането на питанията, които се отправятъ къмъ министритѣ. Азъ дълги години съмъ протестиралъ тукъ противъ тази практика, защото нашитѣ питання не приличатъ на тѣзи, които се правятъ въ чуждитѣ парламенти. Навсѣкѣжде ще зададатъ по единъ-два въпроси и ще искатъ министърътъ да имъ отговори съ да или не, въ две-три думи. У насъ колчемъ се прави питане, то е, за да се развиятъ теории. Нѣма да вземамъ за примѣръ питането на г. Напетовъ. Той чиракува и вѣчно ще чиракува. (Оживление всрѣдъ мнозинството) Защото тѣхната целъ тукъ е да излѣзатъ да развиятъ една тирада за всевъзможни теории и да се приказва само за тонковитѣ. Но, казвамъ, че начинътъ, по който се правятъ питанията у насъ, не прилича на ония, по който се правятъ въ чуждитѣ държави. Както виждате, и г. Пастуховъ разви питането си тъй обширно, както се прави при една интерпелация. Азъ разбирамъ да се развие една интерпелация: тогава всички парламентарни групи ще си кажатъ думата и въ края на краищата ще се гласува единъ дневенъ редъ отъ Парламента. Но, тъй както е ставало у насъ въ миналото, партията, която иска да продава, позволете ми думата, парламентаренъ чалъмъ, ще направи питане, за да развие теории. Въ края на краищата, отъ това нѣма никаквъ резултатъ. Министърътъ ще отговори, каквото ще отговори, но резултатъ никаквъ.

Азъ бихъ приелъ, напримѣръ, една интерпелация по този въпросъ, за да се гласува дневенъ редъ. Азъ бихъ желалъ по този въпросъ да чуя мнението на всички парламентарни групи тукъ. Азъ искамъ да зная, какво ще кажатъ тѣ по тоя въпросъ: дали сме водили досега правилно разрешението му и какъ мислятъ парламентарнитѣ групи по него. Но такъвъ въпросъ не е положенъ. Както ще кажа и по-нататѣкъ, ще моля народното събрание, ще моля г. Пастуховъ, да почакатъ още 15 дни, защото азъ съмъ пакъ спяналъ въ този моментъ и не мога всичко да ви кажа. И ако ще направя изложение, то ще бѣде само дотолкова, доколкото азъ считамъ, че то не ще повреди, тъй като решението, което е взелъ Финансовиятъ комитетъ оня день, е било изкѣрпено въ свѣта на Обществото на народитѣ, който започва заседанията си отъ 11 априлъ. Предъ този съветъ всичкитѣ тѣзи въпроси могатъ наново да се повдигнатъ.

Г-а! Предъ васъ ще искамъ днесъ да направя едно изложение. Азъ го направихъ вече въ тридневнитѣ заседания, които има комисията по Министерството на вън-

шнитѣ работи. Азъ бихъ изчерпателенъ и откровенъ и казахъ всичко, каквото можахъ да кажа по развитието на тѣзи въпроси. Въ едно събрание на мнозинството имахъ случай тоже да кажа, каквото можехъ да кажа. Направихъ същото и въ печата. Всѣки единъ ще разбере, че повече отъ туй азъ не мога да направя. Но дължа да заваля тукъ, че никакви тайни около преговоритѣ нѣма. И тия ми думи, които ви казвамъ сега, ще се потвърдятъ, може би, другъ пѣтъ, когато бѣда по свободенъ, въ една полемика по тия въпроси, която азъ бихъ желалъ да стане тукъ, въ Народното събрание. Азъ бихъ желалъ да станатъ обширни разисквания по тия въпроси, за да разбере всѣки, че кабинетътъ нѣма никакви тайни, че досега сме вървели по единъ пѣтъ откритъ, както за ония, съ които преговаряме, тъй и за общественото мнение въ нашата страна.

Азъ ще ви направя изложение, за да видите какъ се е развивалъ въпросътъ отъ оня моментъ, когато бѣха изпратени делегатитѣ предъ Финансовия комитетъ въ Женева и оттамъ въ Парижъ. И за по-голяма точностъ ще ми позволите да ви цитирамъ документи, отъ които ще видите, какъ българското правителство е действувало по въпроса за облекчението и подобрението на финансовото положение на страната.

Когато заминахме за Женева, предстоеха три конференции. Най-напредъ ни предстоеше да се явимъ предъ Финансовия комитетъ и да направимъ своето изложение за финансовото и стопанското положение на България. Втората конференция, за репарациитѣ, бѣше насрочена за 25 януарий и третата, за разоржаването — за 2 февруарий. Тия три конференции бѣха опредѣлени да станатъ въ срокъ отъ 10 дни. Първата работа на делегатитѣ, които се изпратиха тамъ, бѣ да се явятъ предъ Финансовия комитетъ и да направятъ своето изложение. Конференцията по репарациитѣ се отложи. За конференцията по разоржаването моятъ уважаемъ другаръ г. Малиновъ, има честта да направи подробно изложение предъ комисията по Министерството на външнитѣ работи. Надѣвамъ се, че ще му се представи случай да направи туй изложение и предъ Народното събрание.

Явихме се предъ Финансовия комитетъ. На България тежатъ два голѣми въпроса: въпросътъ за бюджетното уравнивяване за заздравяването на българскитѣ финансии и вториятъ, специаленъ, въпросъ за платежния ни балансъ. По тия два въпроси трѣбваше да се подготвятъ нашитѣ искания предъ Финансовия комитетъ. По една практика въ миналото първиятъ нашъ делегатъ трѣбваше да направи изложение предъ Финансовия комитетъ. Порано такова изложение направи г. Малиновъ, който тогава бѣше и министър-председателъ. Азъ прочетохъ предъ Финансовия комитетъ следното изложение: (Чете) „Г-да! Задачата, която си поставямъ — да очертая предъ васъ стопанскитѣ и финансови затруднения, които подтискатъ България — е улеснена отъ факта, че само преди четири месеца моятъ именитъ предшественикъ, г. Малиновъ, има случая да Ви говори на същата тема. Днесъ, прочее, азъ мога да се огранича върху нѣколко въпроси отъ общъ характеръ, които, обаче, все пакъ сѣ отъ съществена важностъ въ тоя моментъ и чието проникване ще може съ полза да послужи за предговоръ на изложението, което моятъ колега, българскиятъ министъръ на финанситѣ, ще направи следъ малко предъ васъ.

„Г-да! Презъ време на последната си сесия вашиятъ комитетъ отправи къмъ българското правителство нѣколко препорѣки върху мѣркитѣ, които подлежи да се взематъ за заздравяването на финанситѣ на страната. Азъ съмъ особено щастливъ, да мога да потвърдя днесъ предъ васъ, че тия препорѣки бѣха реализирани. Нѣщо повече: българското правителство, въ своето желание да заздравя бюджета, взе допълнителни мѣрки, които имаха твърде благотворни послѣдствия. Така, въ отдѣла за разходитѣ, бюджетътъ, вследствие на тия мѣрки, ще бѣде облекченъ съ една сума отъ 700 милиона лева, когато въ отдѣла за приходитѣ той бѣ увеличенъ съ една сума отъ около 400 милиона лева. Вънъ отъ това, нѣколко служби, фигуриращи въ бюджета, не бѣха сложени въ действие — нѣщо, което ще има за резултатъ реализирането на известни икономии.

„Обаче българското правителство не смѣта, че съ това се изчерпва неговата задача. То е твърдо решено да вземе всички мѣрки, които биха могли още да се наложатъ и да се бори по тоя начинъ за закрепването на финанситѣ на страната. То ще внесе въ Събранието нѣколко законопроекта, които ще иматъ за целъ да реорганизируютъ държавнитѣ служби и да уредятъ по по-икономиченъ начинъ тѣхното функциониране. То е водимо отъ желанието да си помогне само. Обаче, подобно желание рискува, въ епоха като днешната, да се натъкне на непреодолими прѣчки,

Така, българското правителство въ своите усилия за стопанско закрепване посегна на най-законните интереси на чиновниците въ размъръ, който не може повече да бъде надминатъ. Никъде не съществуватъ заплати толкова ниски, колкото съ тия на чиновниците въ България. Отъ друга страна, въпросътъ за пенсиите на прослужилите и на инвалидите въ България се намира въ същото отчаяно положение. Изобщо, може да се каже, че българската държава се крепи отъ сръдствата на нуждаещи се и, че не е въ състояние да отстоява на най-законните си задължения за повдигането на стопанския животъ на страната. Поради всичко това — въпреки нашето решение да понасяме лишения, които никой другъ народъ не би понасялъ, въпреки нашето твърдо желание да преминемъ кризата и да създадемъ благоприятни условия за бъдещето повдигане на нашия народъ — ние имаме все пакъ нужда отъ помощъ. Защото, ако е вѣрно, че българскиятъ народъ винаги се е показвалъ търпеливъ предъ страданията и лишенията, не трѣбва да се иска отъ него повече, отколкото би могълъ да понесе. Ето защо, азъ съмъ убеденъ, че комитетътъ ще знае да оцени съ благосклонностъ стопанската и финансовата дейностъ на правителството Малиновъ и на това, което азъ имамъ честъ да председателствувамъ и, имайки вѣра въ нашите усилия, нѣма да изисква отъ насъ да направимъ чудеса и ще благоволи да се убеди, че въ тоя моментъ, нѣщо невъзможно е за българското правителство да облекчи само съ собствени сръдства участието на своята страна, участь по-непоносима отъ тая на която и да било друга страна.

„За да имаме точна представа за тая невъзможностъ, трѣбва да се държи смѣтка още и за факта, че взаимодействието на икономическия животъ на всички страни на свѣта е станало до толкова тѣсно, че мѣжнотиятъ, съ които се бори болшинството отъ голѣмитъ и малки държави, спъватъ неизбежно развитието на стопанския животъ на всички останали държави. Поради тая причина, икономическата криза, която разтърсва свѣта въ тоя моментъ, има катастрофални отражения въ България — земледѣлска страна съ слаба икономическа мощностъ. Рухването на свѣтовните цени на хранитѣ, на тютюна и на другите земледѣлски произведения, които представляватъ нашите главни износни артикули, има катастрофални последици за нашия износъ. При едно увеличение отъ 200 хиляди тона изнесени продукти ние отбелязахме тази година една загуба отъ единъ милиардъ лева, причинена отъ намалението на цените. Вънъ отъ това стопанската криза, която бушува въ страните, където се изнасятъ нашите произведения, имаше най-лоши послѣдствия за нашия износъ. Новите способности за международна размѣна — контингентирането, компенсирането — намалиха сѣщо така за България възможността да се снабдява съ чужди дивизи. Нашите собствени сили не сѣ, прочее, въ състояние да преодолятъ прѣчките, които произтичатъ отъ фактори, независащи ни най-малко отъ нашата воля.

„Най-после, трѣбва да се изтъкне, че всички ограничения, до които ние трѣбваше да прибѣгнемъ и до които ще бъдемъ принудени да прибѣгваме и занапредъ, предизвикватъ едно неразположение въ всички слоеве на българския народъ. Защото тия ограничения поставятъ търпението на нашия народъ на твърде тежко изпитание и създаватъ благоприятна почва за развитието на крайните идеи, разпространявани отъ една пропаганда, която е особено активна въ България. Това обстоятелство ни задължава да бъдемъ особено бдителни, за да не бъдемъ изненадани и за да не се намѣримъ внезапно въ едно положение, което, раздрусвайки дълбоко социалния редъ, може да компрометира за дълги години икономическия животъ на страната.

„Предъ това изключително положение, въ което се намира България, ние си позволяваме да се надѣваме, че следъ върховните усилия, които полагаме, за да засилимъ стопанството и да заздравимъ финансите на страната, Финансовиятъ комитетъ ще си даде смѣтка за непоносимото състояние на България и ще й даде възможностъ да премине безъ опасности кризата, която я притиска.“

Министърътъ на финансите въ сѣщото време направи едно дълго изложение, което, г-да, азъ сега не ще мога да ви прочета цѣлото — ще ви съобща само заключенията, които се направиха отъ неговата страна предъ Финансовия комитетъ. (Чете):

„Комитетътъ, презъ последната си сесия, е преценилъ тежкото наследство, което, колкото по-подробно се изучава, се очертава все по-тежко. Висящи, открити задължения на държавното съкровище къмъ 1.500 милиона, други вътрешни ангажменти и заеми на общини, окръжия, синдикати и други гарантирани отъ държавата надъ 2.000 ми-

лиона и единъ дефицитъ къмъ 1.500 милиона, произлизащъ отъ бюджета за 1930/1931 г. Съ една дума, едно праздно съкровище, едни разстроени държавни финанси и едно изтощено народно стопанство.

„При този анализъ на положението, налага се да се подчертае тоя пѣтъ, че държавниятъ бюджетъ само не дава представа за състоянието на държавните финанси и тѣхните перспективи и че положението изобщо на съкровището е и става занапредъ много по-тежко, отколкото го показва бюджетътъ.“

И следъ като се даватъ по-подробни обяснения по бюджета, следва по-нататѣкъ изложение по платежния балансъ, като една отъ най-важните точки на изложението на г. министра на финансите, отъ което ще прочета само заключителната му часть: (Чете)

„Отъ всичко до тукъ става ясно, че е абсолютно невъзможно при тази констатация на положението да продължатъ редовно изплащането на чуждестранните задължения безъ улеснения въ кредитъ, въ свободни дивизи, главно за запазването стабилитета на монетата. Министърътъ на финансите се надѣва, какво изложението ще бъде достатъчно, за да се привлече вниманието на комитетата върху сериозността на положението и неотлагателността на мѣрките, които трѣбва да се взематъ въ връзка съ него, за да подпомогнатъ върховните усилия, които правителството полага.

„Изчерпвайки всички възможности, правителството счита, че съ право иска тия улеснения, за да се осигури едно по-спокойно изживяване на тѣх стѣсненото положение на страната, безъ които редовното плащане става невъзможно и стабилитетътъ на монетата е застрашенъ.

„Българското правителство преценява днешното общо свѣтовно положение и въ това си съзнание то полага героични мѣрки да задържи положението. То вѣрва, че Обществото на народите ще държи смѣтка за всичко това и не ще му откаже и тоя пѣтъ малката помощъ и улеснения, които то иска.“

Въ последното изложение на г. министра на финансите се подчертава, че не сме отишли да искаме никакви заеми. Въ това изложение се казва дословно: „Не искаме никаква финансова подкрепа“.

По-нататѣкъ г. министърътъ на финансите въ това свое изложение казва следното: (Чете) „По платежния балансъ, обаче, положението е свършено друго. Нашите усилия по него, каквито и да сѣ, при създаденото вече положение ще бъдатъ безрезультатни, ако не се дадатъ улеснения отъ вънъ. Ето защо ние поддържаме напълно всичките си предупреждения и резерви, които наброихме предъ комитетата.“

Следъ туй, както е обикновено, започватъ се словесни прения или, по-право, размѣна на мисли. Съ нѣколко думи ще ви обрисувамъ какво е положението по тоя въпросъ.

Съ всичките си усилия ние искаме да представимъ положението на България такова, каквото е по нашето схващане. Ние искаме да бъдемъ изразители на фактическото положение, такова каквото е и да го представимъ предъ Финансовия комитетъ, който, представлявайки Обществото на народите, и вземайки актъ отъ това наше положение, ще трѣбва да ни се притече на помощъ съ мѣрките, които по-нататѣкъ ще ви кажа.

Повдигаха се много въпроси, спори се много, особено по единъ отъ голѣмите въпроси, който сега тукъ се повдигна и отъ уважаемия г. Пастуховъ — относително стока на златото. Вториятъ въпросъ, който се повдигна, бѣше относително съществуването на Дирекцията за износъ на храни. Това бѣха двата въпроса, по които ние вземахме още тогава едно здраво и положително становище, като искаме да убедимъ представителите на Обществото на народите, хора почтени и знаещи, какво е нашето положение. По въпроса за златния стокъ ние бѣхме категорични и никога не сме отстъпвали. За насъ златниятъ стокъ въ Народната банка е непожтваемъ, при каквито и да е условия. По въпроса за нашия стокъ на злато ние не допускаме даже да се говори, и азъ съмъ особено щастливъ — това, което ще ви кажа въ края на речта си — че представителите на Финансовия комитетъ се убедиха, че златниятъ стокъ не може да се пипа.

Г-да! Има много теории по тоя въпросъ. Нека ви кажа, че въ това отношение ни помогнаха хора, които познаватъ България и психологията на българина, голѣми финансови капацитети. Тия теории насъ не ни интересуваха, а ни интересуваха психологията на българския народъ. Ние си имаме златце, което смѣтаме, че е здрава гаранция за банкното обращение и въобще за стабилитета на нашата валута. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството) И ние си казахме, че никога въ България нѣма да се

намъри човѣкъ, който да бутне нашия златенъ стокъ. Азъ съмъ единъ отъ ония, които въ 1919 г. имахме нещастieto да решимъ да изнесемъ злато, за да купимъ американско брашно. Та азъ зная какво значи да се посѣга върху златния стокъ. По този въпросъ ние сме непоколебими и не допускахме даже да се смѣта, че може да се прави нѣкаква комбинация съ него.

По въпроса за Дирекцията за храноизносъ. Ние знаемъ сами каква тежестъ е тя за българския бюджетъ. Но за насъ въпросътъ за цената на селското производство е единъ отъ първостепеннитѣ въпроси. Къде цената на житото е тъй ниска, както бѣше въ България — 32 сантимта франски на килограмъ? Поради протекционнитѣ мита въ Италия и Франция, за килограмъ жито се плаща по 8 л. български — единъ франкъ и 20—30 сантимта, за защита на своитѣ земледѣлци. Ние не сме ли единъ производителенъ народъ, който влага труда си въ земледѣлското производство, за да можемъ да продаваме единтъ килограмъ жито заповече отъ 2 л.? Необходима социална нужда е държавата да дойде на помощъ на бедствуващото земледѣлско население, вследствие пониженитѣ цени на хранитѣ. За насъ този въпросъ е социаленъ. Такива въпроси днесъ ние не можемъ да разрешаваме безъ участието на държавата и безъ жертви отъ страна на държавата, както споменахъ и по-напредъ. Ако, наприкладъ, една социална криза раздрусва сериозно народа, държавата ще мисли за подпомагане финансово или стопанско на тоя народъ. Тия въпроси, може би, сѣ първитѣ въпроси. Ние сами схващаме какви сѣ жертвитѣ на държавата, но не можемъ да намѣримъ другъ начинъ за подпомагане на земледѣлца-производителъ, по отношение ценитѣ на хранитѣ, безъ да пада тежестъ върху държавата. Ние самички разбираме тежеститѣ на държавата, които тя има при разрешаването на този въпросъ, обаче, при необходимостта днесъ да се подпомогне бедствуващото население, всички държави забравиха много стари правила и всѣка държава, съобразно условията на живота и стопанскитѣ условия въ нея, се стреми да подпомогне това бедствуващо население, колкото и да е тежко положението ѝ.

Г-да! Разговоритѣ по тия въпроси се водиха повече въ връзка съ бюджета. Нека сега ви кажа препорѣкитѣ, които направи Финансовиятъ комитетъ, относително бюджета и, може би, съ право. Финансовиятъ комитетъ най-напредъ държи за stabilitetъ на единъ бюджетъ, т. е. за неговото заздравяване, за неговото уравниливане. И азъ мога да ви прочета една похвала отъ Финансовия комитетъ, която ни се направи за мѣрките, които ние взехме въ 6-месечното ни управление за заздравяване на бюджета, и които мѣрки бѣха добре оценени отъ Финансовия комитетъ. Г. министърътъ на финанситѣ бѣше похваленъ въ рапорта на Финансовия комитетъ до съвета на Обществото на народитѣ. Обаче, въпрѣки всичкитѣ наши изложения, Финансовиятъ комитетъ имаше винаги убеждението, че България стопански е въ добро положение, сравнително съ сѣседитѣ си.

И, г. г. народни представители, ние бѣхме тамъ малко поласкани, когато такъвъ институтъ, какъвто е Финансовиятъ комитетъ, идва да ни каже, че ние сме въ добро стопанско положение; нѣма защо да се сърди човѣкъ, когато ни ласкаятъ. Но, въпрѣки туй, сравнението съ другитѣ не ни топли. Положението ни е такова, че не можемъ да удържимъ, при новото положение не ни е възможно да се снабдимъ съ девизи. И азъ даже казахъ, че ако сме въ положение да фабрикуваме изкуствено чужди девизи, както може да се фабрикува изкуствено ледъ, тогава положението ни може да се промѣни, но по кой начинъ ние можемъ да създадемъ чужди девизи, при спадане ценитѣ на хранитѣ и на всички земледѣлски продукти, които се изнасятъ; второ, при новитѣ методи за международна размяна — контингентирание, компенсации, клиринги — една система, съ която се връщаме десетки години назадъ — трокъ, смѣна на стока срещу стока, което изключва снабдяване съ девизи, разнебитенъ износъ; трето, при положението, че въ държавитѣ, където ние внасяме, сѣщо има една стопанска разруха, която прѣчи и на тѣхъ да бѣдатъ такива консоматори, за да можемъ ние да изнасяме тамъ? Въобщо, сѣществува едно такова стопанско разнебитване, че въ днешния моментъ, при нашата и чужда стопански конюнктура, ние не сме въ положение да имаме чужди девизи. Създаването на девизи не зависи отъ добрата воля на единъ председателъ на който и да е кабинетъ — това е извънъ волята на хората: това става по силата на нѣщата, *par la force des choses*. Нѣма какво да искате отъ волята на човѣка. Какво може да направи единъ човѣкъ, когато събитията сѣ извънъ добрата му воля и той нѣма властъ надъ тѣхъ? Тая бѣше позицията, която държахме, за да доказваме, че действително ние

сме въ невъзможностъ да можемъ да изпълнимъ задълженията си — да имаме чужди девизи, за да посрѣщаме външнитѣ си платѣжи.

Бидейки въ Женева, ние имахме случай да четемъ въ нашитѣ вестници критикитѣ, които ни се отправяха за това, че ние сме искали Финансовиятъ комитетъ да направи една ревизия тукъ, за да вземе отново контрола надъ бюджетъ, надъ банка и пр. Азъ лично намѣрихъ за нужно — съ едно писмо, което дадохъ и съ което сезирахъ Финансовия комитетъ, като бѣше завършилъ работата си — да искамъ непременно да се изпрати единъ представителъ отъ страна на Финансовия комитетъ, за да дойде тукъ, на самото мѣсто, да изучи нашитѣ цифри, за да види ние искрени ли сме и прави ли сме, и такова ли е положението, каквото ние го рисуваме. И, за да не бѣда голословенъ, ще ви прочета сѣщо доклада, който се отправи до Обществото на народитѣ отъ докладчика, който бѣше избранъ по нашия рапортъ до Финансовия комитетъ. (Чете)

„Докладъ, представенъ отъ представителя на Норвегия въ Съвета“ — той бѣше докладчикъ по въпроса.

„Първиятъ министъръ на България, г. Мушановъ, поиска отъ Финансовия комитетъ да изпрати единъ отъ своитѣ членове въ София, за да проучи на самото мѣсто, съвмѣстно съ г. Шаронъ, комисаръ на Обществото на народитѣ, финансовото положение на България. Това искане бѣ получено, следъ като рапортътъ на Финансовия комитетъ до Съвета бѣ приготвенъ. Струва ми се, че всички членове въ Съвета сѣ вече запитани и сѣ разположени, подъ резерва на одобрението на Съвета, да приематъ тая покана. Азъ не се съмнявамъ, че моитѣ колеги ще бѣдатъ съгласни Съветътъ да даде необходимото одобрение“.

Взе се и решение, както знаете, тия делегати да дойдатъ на разходи отъ Финансовия комитетъ и тогава се гласува отъ Обществото на народитѣ една сума отъ 40 хиляди швейцарски франка, при малката изненада отъ протеста отъ страна на единъ отъ членоветѣ на Съвета противъ това. Следователно, азъ лично искахъ да дойдатъ тукъ членове отъ Финансовия комитетъ, за да се увѣрятъ на мѣстото, какво е нашето финансово положение. Нѣма защо, следователно, да се правятъ предположения, защото тая отговорностъ азъ я поемамъ откровенно, защото смѣтамъ, че това бѣше наложително, необходимо. И отъ всички перипетии, по които този въпросъ вървѣ до последния моментъ, виждамъ, че една отъ голѣмитѣ и важни придобивки за насъ бѣ, че можахме да издействуваме да дойдатъ представители на Финансовия комитетъ тукъ, на самото мѣсто да изучатъ положението ни, и, следъ като се завърнаха, тѣ констатираха — това се вижда отъ решението на Финансовия комитетъ, произнесено онзи денъ — че положението, въ по-голѣмата му частъ, е такова, каквото ние го изнесохме.

Единъ отъ конкретнитѣ въпроси, които г. Пастуховъ полага, е: „Въ Вашето изложение какви предложения направихте и каква помощъ поискахте отъ Обществото на народитѣ?“ Г-да! Азъ ще отбѣгвамъ днесъ да влизамъ въ спорове; азъ ще влѣза въ спорове малко по-късно, когато ще сме свободни да приказваме. Но азъ не мога да не засегна тукъ какъ се експлоатираше въ страната всѣки единъ въпросъ и какъ се нахвърляха върху насъ сѣ една партизанска стрѣлъ. Само тъй мога да си го обясня, защото нѣмаше факти, които да дадатъ основание на една злонамѣрна преса, въодушевена само отъ низки партизански чувства, да вреди въ туй време, когато ние отивахме да се боримъ за облекчения на България. Нитога отъ моята уста, като министъръ-председателъ, не сѣ се чули думитѣ, че България ще объяви мораториумъ. И азъ искамъ да ми каже нѣкой къде съмъ казалъ такова нѣщо! Ние се намѣрихме изведнѣжъ предъ едни телеграми, дадени на пресата въ цѣлия свѣтъ, че България обявява мораториумъ, и трѣбваше на другия денъ да опровергавахъ тоя разпрѣснатъ лъжовенъ слухъ, че България ще обявява мораториумъ. Писа се сѣщо така, че България е трѣгнала да прави заемъ. Азъ имамъ всички вестници и ги държа за деня, когато ще потрѣбватъ. Никога, г. г. народни представители, правителството, нито азъ сме били привърженици на политика на нови заеми или на нови аванси. За насъ въпросътъ бѣ разрешенъ категорично и окончателно — че България не отива да дири заемъ, нито отива да иска аванси. България отива да дири облекчение на положението си, като се намалятъ задълженията ѝ, за да бѣде възможно плащането имъ.

На Финансовия комитетъ, както на портъоритѣ, ние дадохме въ тая форма исканията си. Следъ като излагаме положението на нашитѣ външни заеми, каква лихва имъ се пада и колко сѣ паднали на чуждата борса, ние казваме: (Чете) „Българското правителство моли да му бѣдатъ направени следнитѣ улеснения въ плащанията:

„1) Намаление, на базата на чл. 8 отъ съглашението отъ 11 декемврий 1926 г., сключено съ комитета на английскитъ, французки и холандски носители, на процентитъ, споредъ които досега бѣ извършвана службата на българскитъ предвоенни заеми и прилагане на така намаления процентъ върху всички идущи падежи;

„2) Преустановяване на предварителнитъ периодически трансфери въ чужди дивизи за текущитъ шестмесечия на горепосоченитъ заеми срещу внасянето на вътрешни левове“. — Това е за довоеннитъ заеми.

За следвоеннитъ заеми сме искали: (Чете)

„3) Намаление на размѣра на следовнитъ български външни заеми: 7% — 1926 и 7½% — 1928 г., въ връзка съ намалението на ценитъ на земеделскитъ произведения по отношение на златото;

„4) Преустановяване на месечнитъ трансфери въ чужди дивизи за текущитъ шестмесечия на горнитъ заеми срещу внасянето на вътрешни левове“.

Тия сж нашитъ конкретни искания за облекчение, които ние отправихме. За довоеннитъ заеми искахме, на основание чл. 8 отъ съглашението отъ 11 декемврий 1926 г., да се намали валоризацията, която сега достига 54 ст. за известни заеми, а следъ всѣки три години се повишава съ 7 ст. Мисля, че въ 1933 г. ще стане отъ 54 на 61 ст., което значи, почти 16—17 л. за левъ — нѣщо, което ние смѣтаме, че е непоносимо и въз основа на цитирания чл. 8, който дава право на България, когато се намира въ затруднено финансово и стопанско положение, да иска ревизия, ние искаме ревизия на плащанията по тѣзи довоенни заеми, и, второ, да можемъ да плащаме въ вътрешни левове, да не става трансферъ. За следвоеннитъ заеми искаме само намаление на лихвата и сжщо да можемъ да плащаме пакъ съ български левове.

Тия сж, г-да, нашитъ искания, съобщени въ Финансовия комитетъ и отправени до портъторитъ. Следъ като Финансовиятъ комитетъ издаде решението си относно бюджета, съ тия въпроси той не се занима, като смѣташе, че ще има една специална сесия, която ще се състои следъ като стане анкетата за финансовото и стопанско положение, както въ Гърция, така и у насъ, която анкета трѣбваше да се извърши отъ делегатитъ на Обществото на народитъ. Следъ туй заминахъ за Парижъ, дето се срещнахъ съ тогавашния министър-председателъ Лавалъ и министра на финанситъ Фланденъ. Не съмъ ходилъ при никого да хлопамъ за заемъ, за да се заробва финансово България. Ходихъ при отговорнитъ хора, представляващи правителствата на държавитъ, за да искамъ тѣхното благосклонно държане къмъ нашата държава, която е изпаднала въ тежко финансово и стопанско положение, както впрочемъ всички държави въ свѣта. Поради туй, че ние сме по-бедна страна, по-изтощена, ние повече имаме нужда отъ помощъ, за да можемъ да прекараме това тежко положение, въ което се намираме. Азъ тогава съобщихъ на френската преса, че не съмъ дошълъ за заемъ, нито за авансъ, а да дира облекчения на външнитъ ни задължения. Това съмъ казвалъ навредъ и нѣма да ми се дадатъ доказателства, че ние сме искали заемъ. Обещаха ми хората, доколкото могатъ, благосклонното си съдействие, да ни подпомогнатъ предъ портъторитъ. Не прескочихъ до Англия, защото английскитъ министъръ на вътрешнитъ работи г. Саймонъ дойде въ Женева, където се срѣснахъ съ него. Следъ това отидохъ при Мусолини. Въ Римъ никаква голѣма политика не съмъ правилъ, напротивъ, отидохъ като представителъ на една малка държава, каквато е България, която има нужда отъ помощъ, да ги помоля — и тамъ, както и навредъ — да бждатъ благосклонни къмъ насъ и да ни подпомогнатъ, за да можемъ да преминемъ тежкия периодъ; ние искахме да бждатъ удовлетворени нашитъ искания най-нормални, най-минимални и най-необходими за нашата страна. Това съмъ направилъ.

Следъ това, г-да, се свиква Финансовиятъ комитетъ на извънредна сесия въ Парижъ да разреши конкретно въпроситъ. Знаете, че до туй време се направиха анкетитъ у насъ и въ Гърция. Делегатитъ на Обществото на народитъ, които бѣха у насъ, дадоха своя рапортъ до Финансовия комитетъ. Какъвъ е тоя рапортъ знаемъ отъ онова, което се вижда отъ рапорта, който Финансовиятъ комитетъ дава до съвета на Обществото на народитъ. Нека ви кажа, че въ общи черти делегатитъ сж потвърдили това, което ние бѣхме донесли. Значи, фактически ние бѣхме оправдани — поне убеждението на Финансовия комитетъ е било, че цифритъ, които сме приложили къмъ нашето изложение и които се провѣриха, сж вѣрни. И азъ смѣтамъ отъ това, че по всѣка вѣроятностъ, Финансовиятъ комитетъ е ималъ по-ясна представа за фактическото положение на Народната банка и за нашето стопанско положение.

Азъ се връщамъ тукъ и правя изявления, че България е честенъ платецъ. За „кошницата“ азъ ще дойда по-по-диръ. Азъ разбирамъ осторожността, съ която уважаемиятъ г. Пастуховъ тукъ говори. Г. Пастуховъ каза по тоя пунктъ следното: „Азъ не съмъ авантюристъ, нито бихъ поддържалъ нѣкакъвъ авантюристъ на туй мѣсто (Сочи министерската маса), който ще иска едностранно да скѣса едни договори, които сж сключени съ други държави“. Азъ разбирамъ г. Пастуховъ да говори това като отговоренъ човѣкъ, като бившъ министъръ, като държавникъ, но не разбирамъ веднага следъ това да каже: „Ама Вие защо прикажете, че сте честенъ платецъ? Този изразъ е вече отвратителенъ, защото се много повтаря въ България“. Азъ намирамъ, че г. Пастуховъ изпада въ голѣмо противоречие, защото тѣкмо нечестенъ платецъ е онзи, който би скѣсалъ едно задължение едностранно. Кой е асж нечестенъ платецъ? Онзи, който се е задължилъ да плати, а пакъ не плаща. Г-да! Азъ смѣтамъ, че позицията, която сме заели, е най-здравата. България винаги е била честенъ платецъ. Била е честенъ платецъ въ миналото, до вчера, честенъ платецъ е и днесъ. Нѣма по-голѣма печалба за единъ народъ въ чужбина отъ тая, когато е въ чужбина, да чуетъ всички срѣди, че на Балканитъ най-честенъ търговецъ е българскитъ, че най-честно изпълнява задълженията си на Балканитъ българската държава. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Това е една морална придобивка за нашата държава, за нашия народъ, която придобивка трѣбва да ценимъ.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Разлика между Васъ и г. Буровъ нѣма.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Моля, г. Смиловъ, почакайте. Проследете мислитъ ми.

А. Буровъ (д. сг): Трѣбва ли да има разлика?

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Навѣрно на г. Смилова му домъчня, че България е тѣй издигната въ очитъ на чужденитъ, че е честна и въ държавнитъ си платѣжи, че е честна и като търговецъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Б. Смиловъ (нац. л. о): Това е декламация.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Азъ Ви казвамъ, че това е едно морално богатство, което всички трѣбва да ценимъ. То не е нужно само на Мушановъ, днесъ министър-председателъ, нито на днешния кабинетъ; то е нужно на всички, то е нужно и на Васъ, г. Смиловъ, който ще дойдете утре тукъ (Сочи министерската маса), . . .

Отъ мнозинството: А-а-а!

Нѣкой отъ земеделцитъ: Той нѣма да дойде на властъ.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: . . . то ще е нужно другиденъ на всички български държавници. Това е единъ мораленъ капиталъ на държавата.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Това е мораленъ капиталъ! Ние плащаме, а за васъ е мораленъ капиталъ!

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Моля, г. Смиловъ. Азъ съмъ казвалъ, че България е честенъ платецъ, но не съмъ казвалъ, че тя е честенъ платецъ и когато не може да плаща. Азъ съмъ говорилъ, че сме честни платци докогато можемъ да плащаме. Само когато злата воля кара единъ човѣкъ да бжде нечестенъ платецъ, можешъ да му кажешъ нечестенъ и батакчия, но ние сме честни ллатци, когато въ най-тежкитъ времена, които преживяваме, и които излагаме предъ Обществото на народитъ, полагаме последни усилия и даваме всичко, и последната си кръвъ, за да изпълнимъ едно задължение, но не можемъ вече. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Сега вѣрвамъ, че разбрахте каква е разликата между нашата политика и политиката на г. Буровъ.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Но платихте!

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Азъ не съмъ се хвалилъ предъ чужденци, че България ще плаща и тогава, когато не може и не трѣбва да плаща. Напротивъ, всичкитъ ни усилия сж били да се боримъ предъ свѣта, за да го убедимъ, че България нѣма да плаща, защото е въ невъзможностъ да плаща, . . .

Министъръ Д. Гичевъ: А не защото е безчестна.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: ... а не защото е безчестна. Спираме нашитѣ плащания, по независимия отъ нашата воля причини, поради новата стопанска конюнктура на България, поради новитѣ стопански отношения въ свѣта. Стопанската мощъ на България е дошла до дама, че въпрѣки своето желание да плаща, не може да плаща. Азъ искамъ България да бѣде честна, та когато не може да плаща, пакъ да не се убие репутацията ѝ, че е честна. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството) Следъ туй мое обяснение, ми се струва, че г. Смиловъ ще разбере разликата.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Г. Мушановъ! Това е софистика. Никой не Ви е обвинявалъ, че сте заявявали, че нѣма да плащате. Този въпросъ никой не го е повдигалъ — нито въ комисията по Министерството на външнитѣ работи, нито вънъ. Въпросътъ е тамъ, че вие казахте: нѣмаме, нѣма да плащаме, а платихте.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: И на този въпросъ ще дойда.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Тамъ е излагането и на държавата, и на правителството, и на всички. (Възражения отъ мнозинството)

Председателъ: (Звъни)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Моля, г. Смиловъ. — Г. Смиловъ! Ако има нѣкой вестникъ, който въ продължение на 4 месеца да не одобряваше нито една постановка на правителството, и който не обръщаше внимание на придобивкитѣ, които имаме, това бѣше вашиятъ вестникъ. Той само пишеше, че всичко наше е лошо. Като че-ли въ нашата дейностъ нѣмаше нито една стѣпка добре направена, за да се каже това. Всичко се отричаше! Отначало то вашия вестникъ, г. Смиловъ, започна да пише: „Ето ги тия, които отиватъ да заробятъ България съ нови заеми!“ Никой не е мислилъ за заеми.

Не искамъ повече да се спирамъ на тоя въпросъ. Ще се върна на мисълта си.

Г-да! Връщамъ се тукъ, ида си отъ чужбина. Посрѣщатъ ме представители на вестницитѣ, за да направя изложение, и го направихъ дълго, и не като другъ пѣтъ, да ме питатъ, а, напротивъ, написано отъ мене и връчено имъ. Въ това изложение азъ казахъ за 15 мартъ следното: (Чете) „Ако ли не ни разбератъ“ — за Финансовия комитетъ е думата — „отъ 15 мартъ ние не ще имаме възможностъ да плащаме“. Това е. Прочетете го колкото пѣти искате. (Чете) „Въ невъзможностъ нѣма задължения, казвамъ. Ако ли не ни разбератъ, отъ 15 мартъ ние не ще имаме възможностъ да плащаме“. Азъ все съмъ мислилъ преди Васъ, г. Смиловъ, върху думитѣ, които съмъ казвалъ.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Но платихте на 15 мартъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Моля. Ще дойда да говоря и по този въпросъ. — И ако има нѣщо, което съмъ направилъ като политикъ, за да ви се хваля днесъ, то е, че платихме.

Б. Смиловъ (нац. л. о): (Казва нѣщо)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Сега мълчете. По-нататкъ ще Ви кажа защо платихме.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Тъкмо обратно: ако имаше пакостъ, то е, че казахте, че нѣма да плащате, защото не можете да плащате, а платихте.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Пакостъ нѣма, защото съмъ водилъ една здрава политика, защото цѣлиятъ народъ е съ мене, а не съ Васъ.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Декларирахте предъ цѣлия народъ, че не можете да плащате, а платихте. Трѣбва да бѣдете последователни, а не да излагате държавата и да дойдете до туй дередже.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ще Ви кажа каква е политиката, само слушайте.

Идва 15 мартъ и потвърждаваме онова, което винаги сме говорили: България е въ края на своитѣ срѣдства за плащане, България изнемогва, ще ни помогнете и по-скоро

ни помогнете, за да не обявяваме мораториумъ, за който ни обвиняватъ; не щемъ да го обявимъ, ще държимъ, но, г-да, въ невъзможността нѣма задължения, когато се изчерпятъ срѣдствата, въпрѣки желанието да държишъ, не можешъ да държишъ. И ние имъ казахме: на 15 мартъ имаме платежи; ако на 15 мартъ, г-да, не ни облекчите, нѣмаме възможностъ да плащаме. Ние съобщихме това. Ами че това е решение не на министъръ-председателя, а на Министерския съветъ. Ами че ние имаме и постановление на Министерския съветъ преди 14 мартъ, на 12 мартъ, което, знаете, бѣше съобщено на Финансовия комитетъ. Да ви прочета и самата телеграма, съ която го съобщихме: (Чете) „Днесъ Министерскиятъ съветъ взе решение: правителството поддържа становището, заето въ изложението му, предявено на портъоритѣ на титритѣ. Предварителнитѣ месечни трансфери за 15 мартъ не можемъ направя, защото девизното положение въ Народната банка е още повече влошено“. Значи, г-да, и на 12 мартъ още ние потвърждаваме същото — не можемъ да платимъ. Както виждате, това не е работа на отдѣленъ министъръ, а постановление на Министерския съветъ.

Иде 15 мартъ. Въ туй време Финансовиятъ комитетъ заседава. Започватъ да идватъ телеграми отъ тамъ. Другъ пѣтъ, когато дойдемъ да се разправяме по това, ще говоримъ повече. Какъ искате вие — да спремъ, да развалимъ едностранно договора, противъ което е здравиятъ смисълъ даже на социалиста Пастуховъ? Казватъ ни: чакайте, Финансовиятъ комитетъ не се е произнесълъ; той тъкмо сега решава въпроса; недейте скѣпса; репутацията на България и кредитътъ ѝ зависятъ отъ това; недейте сега скѣпса, защото действително ще е авантюра да направите това. И кѣде можете да дадете отчетъ, че когато Финансовиятъ комитетъ ще се произнесе следъ два дена, на 15 мартъ вие едностранчиво скѣпсвате договора? Тогава, г. Смиловъ, до 5 ч. сутринта Министерскиятъ съветъ имаше заседание, за да разглежда въпроса отъ всѣка страна, да види какъ би било по-полезно за България да бѣде разрешенъ той. Защото въпросътъ за насъ бѣше много важенъ. Азъ ще ви прочета само една телеграма; нѣма да ви чета други. Вие разбирате защо. Най-после, въ комисията по Министерството на външнитѣ работи ще се видимъ и ще ви прочета всички. Ще ви прочета телеграмата отъ 12 мартъ: (Чете) „Комитетътъ дава да се разбере, че ако не извършимъ плащането на 15 мартъ, това значи скѣпсането съ него, което, споредъ мене, трѣбва да се избегне непременно докато траятъ разискванията“. И на тая телеграма азъ отговарямъ: (Чете) „Ще се съобразите телеграмата изпратена днесъ за решението Министерския съветъ. Съобщете на Комитета, че положението девизитѣ на банката се влошава и не ни е възможно направимъ предварителния трансферъ на 15 мартъ. Помолете Комитета да не свързва продължаване преговоритѣ съ изплащането. Преговоритѣ ние не желаемъ да прекѣснемъ, но ако Комитетътъ стори това, отхвърляме всѣкаква отговорност“. Азъ бихъ желалъ, г. Смиловъ, вие да бѣдете въ нашето положение.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Ако азъ бѣхъ, нѣмаше да направя изявления, че нѣма да плащаме. (Възражения отъ мнозинството)

Председателъ: (Звъни)

М. Бечевъ (д): Г. министре! Не му отговаряйте! Той е голѣмъ човѣкъ!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Добре, че се залавя.

И ето телеграмата отъ г. Момчиловъ, който не бѣше дошълъ още тукъ: (Чете) „Комитетътъ дава да се разбере, че ако не извършимъ плащането на 15 мартъ, това значи скѣпсането съ него, което, споредъ мене, трѣбва да се избегне непременно, докато траятъ разискванията“.

Това е, г-да, на 15 мартъ. Що е 15 мартъ като срокъ? Въ Народното събрание сме, нека се разберемъ. 15 мартъ, като срокъ, не е последенъ срокъ, съ който се разрешава окончателно нашиятъ въпросъ за плащане или неплащане. 15 мартъ, това е денътъ, въ който трѣбва да направимъ една полумесечна вноска. 30 години наредъ, на всѣко 1 и 15 число на месецитѣ, ние трѣбва да правимъ вноски. Имаме не единъ 1 и 15 день на месецитѣ. Да кажемъ, че плащаме, или че не плащаме на 15 мартъ — съ това не разрешаваме окончателно въпроса за иднитѣ плащания. Идва 1 априлъ, идва 15 априлъ — това ще върви 30 години. Има ли нѣкой сериозенъ човѣкъ, съ здравъ смисълъ, който, преценявайки моментитѣ, когато трѣбва да извърши една работа, като вижда, че ако скѣпса, може да си напакости, а ако не скѣпса, положението му ще бѣде все съ-

щото и утре, и други ден, и въ течение на 30 години, ще се реши да скъса? Кой може, отърсенъ от партизанската стръв, която замъглява съвѣстѣта на иначе почтени хора, да каже, че ние трѣбваше да скъсеме? (Ръжкоплѣскания отъ нѣкои отъ мнозинството) Г-да! Ние поемаме отговорността за това, което извършихме на 15 мартъ. Азъ зная какъвъ ефектъ направи нашата постѣпка въ всички държави, които трѣбваше да ни помогнатъ и въ всички срѣди на Финансовия комитетъ, съ които българското правителство иска да бѣде въ най-добри отношения, и — нека го кажа — да се вслушва често пѣти въ тѣхнитѣ мнения. Най-голѣмъ грѣхъ — да не кажа престѣпление — би извършило българското правителство, ако скъсаше съ Финансовия комитетъ. Въпросътъ за портъоритѣ е отдѣленъ. Азъ ви говоря за Финансовия комитетъ.

Други телеграми нѣма да ви чета. Ще ги прочета на друго мѣсто, за да се разясни този въпросъ.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Никой не е искалъ отъ васъ да скъсвате съ Финансовия комитетъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. Смиловъ! За мене е важна политиката на кабинета — какъ той преценява всички промѣни, които ставатъ въ развитието на единъ въпросъ. Вие сте се хванали за една дата, която нѣма никакво значение. Има значение политиката, тактътъ на правителството при воденето на едни преговори, за да се достигне известенъ резултатъ. Ако ние бѣхме скъсали преговоритѣ, азъ съмъ сигуренъ, че на другия денъ щѣхте да кажете: „Тѣзи хаплювци, тѣзи авантюристи скъсаша преговоритѣ, скъсаша съ цѣлия свѣтъ, нищо не стана!“ Да имате да вземате! (Ръжкоплѣскания отъ мнозинството) Азъ зная какъ се прави политика.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Подчинихте външнитѣ интереси на България на вътрешни съображения.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Какви вътрешни съображения? Вътрешнитѣ съображения на днешния кабинетъ, на днешната властъ и на мене, като министъръ-председателъ, въ днешния моментъ сж — да направимъ всичко възможно, за да бѣдемъ, колкото е възможно, полезни за държавата и за народа си. (Ръжкоплѣскания отъ мнозинството) Това е единствената амбиция, която ни води. Стопанскитѣ и финансови затруднения сж резултатъ не на дейността на кабинета, който днесъ управлява. Този кабинетъ бди днесъ да не пропусне важнитѣ моменти — важни не за този кабинетъ и за партията, която днесъ управлява, а за бѣдещето на държавата и за нейнитѣ задължения спрямо чужбина. (Ръжкоплѣскания отъ мнозинството)

Този кабинетъ, следователно, бди да не пропусне моментитѣ, а да ги използва, доколкото има възможностъ да ги използва. И азъ искамъ въ интересъ на държавата за това да го сѣдите. Дейността му въ тия моменти, толкова сериозни не само по този, но и по много други въпроси, е подъ вашата критика. Вие можете да ни критикувате, да ни показвате въ кой по-добъръ пѣтъ да вървите, но недейте си служи съ тия партизански закачки, когато трѣбва да оправяме едно положение само поради това, че днесъ ние сме на властъ. Има други въпроси и време, когато партиянтѣ могатъ да се борятъ съ партизанскитѣ си превземки. Но въ моменти — азъ съмъ го казвалъ много пѣти въ миналото — когато ни предстои да разрешаваме държавни въпроси, отъ разрешението на които зависи не сѣдбата на една партия, а сѣдбата на държавата, не трѣбва да имаме различия. Ние трѣбва въ такива моменти да служимъ на държавата си, защото, г-да, нещастieto ни иде отъ това, че пропуснахме такива моменти въ миналото поради партийни дряги и неразбранщини, за да оплакваме нещастieto си следъ събитията. (Ръжкоплѣскания отъ мнозинството) Такава е сѣдбата на бабичката, която само може да плаче. Такава не трѣбва да бѣде дейността на едно правителство, което трѣбва да предвижда и съ рискъ на своето стоене на властъ да действа.

Г-да! Ние си дойдохме и следъ 15 мартъ платихме и чакаме решението на Финансовия комитетъ. И какви не партизански обвинения имаше въ вестницитѣ, г-да! Грозни! Азъ съмъ ги събралъ всичкитѣ, за да мога единъ денъ, когато говоримъ за партизанската борба въ България, да илюстрирамъ доколко е тя долна, низкопробна. И азъ бихъ казалъ, дано не се намѣри нѣкой чародей, който да е въ състояние съ своитѣ способности и сила да разреши голѣмитѣ въпроси въ единъ денъ, защото тогава партизанската отрова ще иска да го отрови презъ една нощъ, за да не

се мѣрка изъ нашата земя. (Ръжкоплѣскания отъ мнозинството) Толкова е голѣмо озлоблението, г-да. Голѣми въпроси не, се мѣрятъ съ оня мащабъ, съ който трѣбва да се мѣрятъ, а се мѣрятъ само съ партизанскитѣ изисквания на времето — само да може да се уязви противникътъ, като не се схваща, че уязвяването на противника е уязвяване на България, на държавата, на която всички сме чада и за сѣдбата на която всички трѣбва да милѣемъ.

Нима мислите, че само отъ волята на българското правителство зависи разрешението на тия голѣми въпроси? Днесъ България, българскиятъ народъ, Парламентътъ трѣбва да искатъ отъ правителството само бдителностъ и становища такива, които могатъ да услужатъ на интереситѣ на българската държава и да блятъ, дали то въ дейността си следва тия становища и дали върви по пѣтя, който тѣ му сочатъ. Защото трѣбва да признаете, г-да, че не е въ силата на никоя държава днесъ самичка — както иска г. Пастуховъ — да уреди собственото си положение. Ако можеше това да стане, мене ми се чини, че нѣмаше да има голѣмитѣ конфликти и да предстои разрешението на въпроситѣ, които има днесъ свѣтътъ да разрешава. Всѣка щѣше да си ги разреши за себе си, и всичко лесно щѣше да бѣде свършено. Ние сме въ една борба — не въ лошия смисълъ на думата — въ една много легитимна и най-почтена борба. — Положението ни днесъ, г. г. кредитори, не ни позволява да ви платимъ онова, което ви плащаме до сега. Свършено друго бѣше положението тогава и свършено друго е сега. Ние не казваме, че нѣма да плащаме, но казваме, че ще плащаме споредъ възможността си. И защото искаме и кредиторъ и длъжникъ да бѣдатъ задоволени, затуй казваме: вие, кредитори, които сте по-силни, дайте да наредимъ отношенията си по такъвъ начинъ, че ние, слабитѣ, да плащаме споредъ нашата възможностъ и вие да получите колкото може да се получи въ сегашно време. Това ни е била винаги тезата, г-да. Азъ нѣма да навлизамъ сега въ различията между довоеннитѣ и следвоеннитѣ заеми — това е една друга тема. За насъ платежитѣ сж все тежки и ние искаме облекчения, които трѣбва да ни се направятъ.

Какво може, г. г. народни представители, въ туй отношение да направи Финансовиятъ комитетъ? Финансовиятъ комитетъ може да даде само препорѣки. Той не може да представлява портъоритѣ — и нѣма право да ги представлява. Портъоритѣ иматъ свои специални трѣстове-представители. Ние искаме да преговаряме съ портъоритѣ на заемитѣ, но тѣ ни казаха: „Ние искаме да видимъ какъ ще се произнесе Финансовиятъ комитетъ по вашето стопанско и финансово положение“. И портъоритѣ чакаха. Сега портъоритѣ казватъ: „Да видимъ Обществото на народитѣ какъ ще се произнесе на 11 априлъ“. Значи нашитѣ отношения съ портъоритѣ оставатъ открити. Тоя въпросъ не е завършенъ, нито може да бѣде завършенъ сега. Ние държимъ на нашитѣ предложения такива, каквито сме ги направили предъ Финансовия комитетъ — тѣ сж направени и предъ портъоритѣ — и чакаме да настѣпи денътъ тѣ да ни кажатъ окончателно приематъ ли ги или не ги приематъ. Обаче Финансовиятъ комитетъ, г-да, ни дава препорѣки, за които азъ сега ще ви кажа нѣколко думи — и съ това ще отговоря на втората частъ отъ питането на г. Пастухова.

Финансовиятъ комитетъ казва: „50% отъ предвоеннитѣ и следвоеннитѣ заеми“ — значи и единитѣ и другитѣ се третираатъ по еднакъвъ начинъ — „ще плащате въ чужди дивизи, а 50% ще останатъ въ България въ български левове“. По довоеннитѣ и следвоеннитѣ заеми ние дължимъ годишно единъ милиардъ и 118 милиона лева, въ които се обгръщатъ: репарациитѣ, плащанията по Деклозиеръ, Дисконто-Гезелшафтъ и всички общински заеми, гарантирани отъ българската държава. „Половината отъ тѣхъ“ — казва Финансовиятъ комитетъ — „559 милиона лева ще се плащатъ въ дивизи, въ чужда валута, а другитѣ 50% ще останатъ въ български левове“.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Блокирани. За колко време?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Препорѣката е отъ априлъ до септемврий — за 6 месеца. Тия 50%, блокиранитѣ, се поставятъ въ Българската народна банка подъ контрола на г. представителя на Обществото на народитѣ и ще се употребяватъ за покриване на дефицита по бюджета, но на текущия бюджетъ, на бюджета, който сега е въ упражнение.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Ще плащаме ли лихви за блокиранитѣ левове?

Министър-председател Н. Мушанов: Нищо по това не се казва. Срещу тях се издава съкровищният бонх на Народната банка. Има и едно второ постановление, според което въ разстояние на цялото упражнение на бюджета, за една година, кредитът въ размър на 600 милиона лева, съ който Българската народна банка кредитираше досега държавата, се увеличава съ още 300 милиона лева и става 900 милиона лева. Както знаете, според закона за Българската народна банка, досега банката можеше да кредитира въ разстояние на една година държавата съ 600 милиона лева максимум. Сега този кредит се увеличава още съ 300 милиона лева.

Това е, г-да, относително трансфера.

П. Стайнов (д. сг): Не е ясно.

Министър-председател Н. Мушанов: За днесъ толкова е ясно. По-ясно ще стане следъ 11 априлъ.

Министър Д. Гичев: Най-ясно бѣше на 1926 г.!

Министър-председател Н. Мушанов: Ако искате още по-ясно да ви стане, ще ви го прочета. България ще влѣзе въ преговори съ портьоритъ въ тия 6 месеца, за които ни се правятъ облекчения въ трансфера. (Чете) „На българското правителство се предостава да реши по какъвъ начинъ ще може да използва най-добре за общитъ интереси на страната и за бѣдащето на своя кредитъ девизитъ, съ които ще разполага въ бѣдеще“.

П. Стайнов (д. сг): Именно това не е ясно.

Министър-председател Н. Мушанов: Е, сега Вие ще го тълкувате — азъ само Ви го чета. Тѣй че, г-да, това е относително трансферитъ. Въ тѣзи трансфери, обаче, влизатъ само 50% отъ държавнитъ дългове, безъ репарациитъ. Споредъ решението на Финансовия комитетъ, ние вече нѣма да плащаме вноскитъ за репарациитъ, които възлизатъ месечно на 22.300.000 л. Отъ 15 априлъ нататкъ тая вноска отъ 22.300.000 л. за репарациитъ българското правителство вече нѣма да внася. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Отъ тая сума нѣма да се прави трансферъ — вноската за репарациитъ нѣма да се плаща всецѣло.

Б. Смилов (нац. л. о): Отъ кога?

Министър-председател Н. Мушанов: Отъ 15 априлъ. Конференцията за репарациитъ е насрочена на 1 юний. На 1 юний има да се решава свѣтовниятъ въпросъ за репарациитъ. Какво ще бѣде решено, това е другъ въпросъ. Финансовиятъ комитетъ е намѣрилъ за добре, да не правимъ плащания по репарациитъ отъ 15 априлъ.

Тѣзи сѣ, г-да, облекченията, които ни сѣ дадени отъ Финансовия комитетъ. По трансфера 50% отъ 1 априлъ и за репарациитъ всецѣло неплащане отъ 15 априлъ.

Г. г. народни представители! Говори се, че България пакъ не била сполучила. Азъ зная само едно — че България е единна само когато се каже, че е изгубила, защото тогава всички клюмватъ глава. Колчемъ пѣти България има успѣхъ, мнозина вследствие на партизанския бацилъ, не признаватъ този успѣхъ.

Азъ, г-да, благодаря на Финансовия комитетъ за облекченията, които е ималъ честта да ни даде, и благодаря най-искрено. Той е могълъ да прецени положението ни. Не че той е удовлетворилъ всичкитъ наши искания, но той е направилъ онова, което е могълъ да ни даде като облекчение за този срокъ, въ който, на 1 юний ще има да се решава голѣмиятъ въпросъ за репарациитъ, за помощта, която ще се даде и на други страни. Облекчението, което ни се дава сега, е едно облекчение отъ 400—450 милиона за 6 месеца. Тия пари ние вече нѣма да ги плащаме въ чужда валута, а съ тяхъ ще посрѣщаме дефицита по бюджета. Виждате, заплатитъ на чиновницитъ вече закъсняватъ съ месецъ, месецъ и половина; имаме дефицитъ по текущия бюджетъ, който възлиза къмъ 1 милиардъ лева. Какъ може да се твърди, че тази придобивка, като-че-ли е паднала отъ Господа, като-че-ли хора не сѣ мислили за нея, и като-че-ли не е една придобивка за България?

Министър Д. Гичев: Ако имаше нова валоризация, тогава щѣше да е придобивка!

Министър-председател Н. Мушанов: Г-да! Всѣки отъ васъ ще разбере, колко сѣ тежки за разрешаване тия въпроси. Ще искаме още, но да не пренебрегваме постигна-

тото. Становището, което сме заели, да представимъ нашето положение предъ свѣта такова, каквото е; поведението, което държимъ досега — да задържимъ мнението на чужбина, че ние сме почтенъ народъ и почтена държава, има своята цена. И мене ми се чини, че голѣмъ дълъ за това решение има и тая скруполюзностъ, която имаше Министерскиятъ съветъ, на 15 мартъ да платимъ, както Финансовиятъ комитетъ искаше и чакайки неговото решение. Азъ не зная, каква критика бихте ми направили, ако не бѣхме платили и бѣхме скѣсали преговоритъ. Но въ политиката едно е важно, че никога не може да се знае какво ще се случи, ако извършите обратното, за да можете да го прецените. Ако бѣхме скѣсали преговоритъ, тогава щѣхте да викнете: а, да можеха да ни направятъ 6 месеца по 50% отстъпка; да можеха да ни отложатъ репарационнитъ плащания! Кой отъ васъ мислѣше, че ще ги отложатъ?

Б. Смилов (нац. л. о): Ще паднатъ следъ време.

Министър-председател Н. Мушанов: Нека паднатъ. Азъ ли ще заплача за тяхъ, че сѣ паднали? Въпросътъ не е тамъ. Азъ искамъ да кажа да не се смѣта, че туй, което сме получили, не струвало нищо.

Нѣкой отъ мнозинството: Стригано било!

Министър-председател Н. Мушанов: Г-да! Това е, което имамъ да съобща на Народното събрание.

Б. Смилов (нац. л. о): Хувъровото предложение за репарациитъ нито ще го решатъ, нито могатъ да иматъ думата по него. Ще го решатъ голѣмитъ сили. Какво се мѣчимъ съ репарационния въпросъ?

Министър-председател Н. Мушанов: Ето — азъ ви казахъ, г-да! Г. г. народни представители! Можете ли да премахнете тая зараза, тая бацилъ у г. Смиловъ? Не можете го премахна. (Оживление всрѣдъ мнозинството) Защото има обетованъ рай на оня свѣтъ, та да смѣтаме, че всѣко едно добро дѣло, което се приближава къмъ рай, нѣма стойностъ! Азъ оставямъ това за смѣтка на г. Смиловъ. Дано и въ политическата си дейностъ да не мисли само за онова, което ще се свърши за въ бѣдеще, а да има предъ видъ това, което реально може да се свърши днесъ, защото иначе политическата дейностъ би била безрезультатна.

Г. г. народни представители! Това сѣ препорѣжитъ, които Финансовиятъ комитетъ дава. Азъ искахъ само да освѣтля народното представителство по тяхъ предъ видъ на факта, че вестници като „Таймсъ“ и други, вчера и оня денъ, излѣзоха вече съ съобщения, както има такива съобщения и въ нѣкои грѣцки вестници, и азъ смѣтнахъ, че е по-добре да ви кажа препорѣжитъ на Финансовия комитетъ, само въ тия общи черти, безъ да влизамъ въ всичкитъ детайли и съображения, които, както виждате, представляватъ доста голѣмъ волюмъ по всички тия въпроси, които азъ повдигамъ тукъ. Иначе, нека ви кажа, пъкъ и г. Пастуховъ ще разбере, че азъ нѣмаше да си позволя даже да ви говоря за тия съобщения, които тукъ ви нахвърляхъ въ главни черти. Но повтарямъ, защото тая въпросъ се изнесе отъ чуждата преса, заради туй азъ ви съобщавамъ въ главни черти.

Но, г-да, нека знаемъ, че това сѣ препорѣжитъ на Финансовия комитетъ, че тѣ ще отидатъ въ Обществото на народитъ. Съветътъ на Обществото на народитъ се събира на 11 априлъ, когато ще бѣде разгледанъ не само нашиятъ въпросъ, но, споредъ съобщенията, които днесъ чета въ грѣцкитъ вестници, изглежда, че и грѣцитъ, недоволни отъ това, че не сѣ имъ удовлетворили исканията, ще сезиратъ отново съвета на Обществото на народитъ съ известни въпроси. Какво ще има да правятъ и другитъ държави, не зная. Искамъ само да ви кажа, че това сѣ препорѣжитъ на Финансовия комитетъ. Азъ се надѣвамъ, че съветътъ на Обществото на народитъ ще ги възприеме. И заради туй, когато ние сме още дотамъ — до Финансовия комитетъ — ще трѣбва да се разбере, че по тия въпроси можемъ още да мълчимъ, за да не влизаме въ ония разpravни и детайлности, които могатъ винаги, г-да, да се допуснатъ, защото по всичкитъ въпроси може да има различни гледища. Но когато сме въ тая периодъ още, мене ми се чини, че ще бѣде по-добре, по-тактично, не за насъ политичитъ, но съ огледъ къмъ интереситъ на държавата, да не разпалваме много тия въпроси. Азъ искахъ да ви кажа само въ общи черти, какви сѣ решенията, за да можете да прецените, дали Финансовиятъ комитетъ, който се зае съ нашитъ въпроси, можѣ да ни

даде едни решения въ общи черти благоприятни за онова, което искаме. Въпросът не е разрешен, както не е още разрешен и въпросът за отношенията ни с портъоритъ. Намъ ни е дадена една база. И азъ само туй мога да кажа по този въпрос — онова, което казахъ и другъ път. Правителството също има върата, че въ много скоро време, на основание констатациитъ и препоръжитъ на Финансовия комитетъ, ще може да се постигне окончателна спогодба с носителитъ на титритъ. Тази спогодба с носителитъ на титритъ е вече въпросъ не за едно временно облекчение, каквото ни се дава сега по трансфера, но за намаление на задълженията, които имаме спрямо чуждитъ носители на нашитъ титри. Тоя въпросъ ние го поставихме. И последния денъ, когато нашиятъ представител г. Стояновъ тръгна отъ тамъ, се срѣща съ тѣхъ и въпросътъ се отложи за следъ сесията на Съвета на Обществото на народитъ. Тоя въпросъ ние не ще го изоставимъ, а ще гледаме да го разрешимъ въ духа на сѣщитъ искания, които бѣхме предявили и понапредъ.

Г-да! Не отъ капризъ, не отъ бабаитлъкъ, нито отъ авантюризмъ ще искаме да прокараме това наше становище, което заехме и въ началото, което сме поддържали, както виждате, упорито и което ще поддържаме и утре — че финансовото ни положение, особено положението на девизитъ, не само не се е подобрило, но, напротивъ, с новитъ искания, които правятъ чуждитъ държави за постоянно контингентирание, за клиринги и други нови системи за международна размѣна, девизитъ все повече намаляватъ и даже изпадаме въ положение да не можемъ да покрѣпваме задълженията си въ чужда валута. Ние се надѣваме, че портъоритъ на нашитъ титри ще разбератъ положението ни и че, съ огледъ на тѣхнитъ и нашитъ интереси, ще можемъ да постигнемъ спогодба. Азъ се надѣвамъ, че ще я постигнемъ, за да можемъ ние, кредитори и длъжници, да живѣемъ добре. Въ близко бъдеще ще видимъ, г-да, какво разрешение ще се даде на този въпросъ. Но азъ повтарямъ: стойността на решението на Финансовия комитетъ, преходната фаза — състои, че е добра база и една хубава препоръка за насъ.

Г-да! Други въпроси нѣма повдигнати. Азъ не ще чоря по въпроситъ, които се полагаха въ българската преса, че затрудненията идѣли, че на насъ не ни дали това, което искаме. Като-че-ли Финансовиятъ комитетъ можеше, отъ името на портъоритъ, да каже: „Задължаваме портъоритъ да направятъ това съглашение“. Той не можеше да направи това, той само дава препоръки.

Какво ние не направихме, или кое, ако бѣхме направили, щѣхме да получимъ по-голѣми резултати отъ полученитъ? Казватъ: „Ние сме изолирани!“ Вземете статитъ на г. Петко Стайновъ, моятъ уважаемъ противникъ; ...

Нѣкой отъ мнозинството: Професоръ!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: ... на г. Федя Чьорни, въ в. „Слово“, дето се е събралъ новиятъ елитъ, елитътъ на новата политическа генерация, която все обвинява старитъ въ партизанство, но която тѣй се е заразила отъ партизанството, че ние, старитъ, се срамуваме за тѣхъ — все това ще видите. И сякоци пакъ пишатъ: „Изолираностъ, все нищо нѣма пакъ!“ Г-да! Отъ какво сме изолирани? Изолирани сме отъ авантюритъ, отъ всички беди, които нѣкой глупакъ би направилъ на България! (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Колкото за отношенията с чуждитъ държави, г-да, азъ мога да ви кажа, че съ всички сме приятели. И сиѣтамъ, че всички благосклонно ни помагаха при разрешаване на въпроситъ. Съ никого не се карахме и не сме имали политика да се караме.

П. Нанетовъ (раб): Съ Съветска Русия се карате.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Всички подорения, които се създадоха въ чужбина, се дължатъ на партизанската преса, която искаше да придава на работитъ у нсъ значение, което ѝ е угодно — за партизански цели. Въ чужбина, обаче, хората по-добре знаятъ какво е положението на България и каква е политиката на българското правителство: политика на миръ и разбирателство съ всички. Стремимъ се да искаме отъ всички благосклонно съдействие на единъ народъ честенъ, който се бори, за да заздравява държавнитъ си рани, който иска да е въ разбирателство съ всичкитъ си съседни, защото смѣта, че, водейки такава политика тукъ на Балканитъ, той служи въобще на общата мечта на свѣта за всеобщъ миръ. Каква изолираностъ?! Вие мислите, ако се скараме, ще дойде нѣ-

кой и за нашитъ черни очи ще ни помага! А, това би било много дефетистска политика, ако нѣкой може да я прави.

Г-да! Нѣма защо да бъркаме голѣмитъ въпроси на външната политика съ въпроситъ, поставени предъ Обществото на народитъ. Тамъ има избрани хора днесъ, които се занимаватъ съ стопанската сѣдба на свѣта и се стремятъ да направятъ каквото могатъ; може да не направятъ всичко, което искаме, но ние ще хлопаме, като ще следваме думитъ на Христа, че догде не хлопашъ, нѣма да ти се отвори. Ще стоимъ на позициитъ, да защищаваме единъ слабъ народъ, една честна кауза, за да можемъ да кажемъ, че ако ние падаме, то ще бѣде вследствие нашата немощъ, а не вследствие нашата зла воля. Убеденъ съмъ, че всички разбиратъ това и ще ни помогнатъ. Нѣма защо, следователно, ние да слизаемъ отъ една позиция, която е здрава, която не е на кабинета Мушановъ, но която здрава позиция е на българската държава днесъ. Можемъ ли да искаме повече отъ чужденцитъ, когато ние не сме способни да искаме повече отъ себе си и всѣки денъ вследствие партизански дразги се коватъ интриги въ вестницитъ и се подхранва чуждото мнение съ аларми? Защото телеграмата, която биде изпратена отъ тукъ и се прѣна по цѣлъ свѣтъ — че България обявява мораториумъ — е дадена отъ българинъ.

Отъ мнозинството: Позоръ!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Когато азъ и г. Стефановъ бѣхме въ Парижъ и имаме срѣща съ представители на френската държава, веднага въ в. „Танъ“ се появи една телеграма, и веднага по адресъ на г. Стефановъ се писа: „Той е този, който отива въ Берлинъ да се срѣща най-напредъ съ представителитъ на Съветска Русия!“ На другия денъ ние трѣбваше да опровергавахме тая телеграма.

И. п. Рачевъ (з): Кой я прати? Г. Стайновъ пише въ чужди вестници, да не е той?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ не зная кой я прати.

П. Стайновъ (д. сг): Г. министъръ-председателю! Кажете, кой е този българинъ, кой е пратилъ телеграмата?

Отъ мнозинството: Гузенъ негоненъ бѣга.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Не знамъ.

П. Стайновъ (д. сг): Нѣкой каза (Сочи И. п. Рачевъ), че съмъ билъ кореспондентъ на „Танъ“, който вестникъ той не е чѣлъ, може-би, въ живота си. Азъ нито съмъ кореспондентъ на „Танъ“, нито накойто и да било чуждъ вестникъ. Можете да бѣдете спокойни. Може-би г. Антоновъ или другъ нѣкой българинъ да е. Въ всѣки случай, не съмъ азъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Искамъ да кажа, че въ тия времена можемъ да си нанесемъ само пакостъ, ако постѣпваме по партизански. Единъ партизанинъ направи аларма; на другия денъ, пакъ човѣкъ отъ тоя кръгъ, направи друга аларма съ други съобщения. Когато бѣше тукъ анкетната комисия на Обществото на народитъ, направи се пакъ същата аларма. Г-да! Има време за политически борби, има още голѣмъ терентъ, за да може да се упражняватъ партизанскитъ острастявания. Азъ съмъ отъ по-старитъ — малко останахме тукъ — които видѣхме всичкитъ тѣжни събития, които България преживѣ, за да мога предъ васъ, по-младата генерация, да спомня едно: нека всички се радваме на успѣхитъ на държавата си, независимо отъ туй кой управлява. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Защото нашата сѣдба бѣше: винаги, следъ нещастнитъ събития, да се връщаме назадъ да диримъ отговорности. Вие младитъ, които имате да поправате минали грѣшки, недейте отива въ пътя на острастяванията. Въ тая страна, съ тоя народъ, който отъ всички въ чужбина е цененъ като народъ работенъ, порядъченъ, пестеливъ, трезвенъ, има да се справя управникътъ. Народътъ и управникътъ иматъ да се справятъ съ една държава, която се е намѣрила въ тежко стопанско и финансово положение. Само съ общи усилия на всички можемъ да предотвратимъ бедствията, които ни сполетяватъ. И азъ съмъ убеденъ — говорилъ съмъ го съ гордостъ и предъ чужденци — че колкото и да е трудно положението ни, то е временно. Съ тая сила на нашия народъ, който се труди и пести, ще преодолѣемъ всичко и

ще бъдем възстановени много по-скоро, отколкото всички голѣми индустриални народи, които имат да се мъчат съ голѣмия въпрос на безработицата.

Б. Смилов (нац. л. о): Сега, като чуят тая работа въ Финансовия комитетъ, ще я наредите!

Председателъ: Азъ Ви моля, г. Смиловъ, да не прекъсвате.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Да ви кажа, г-да, ако нѣкога съмъ се радвалъ на българския народъ, то е, че въ последнитѣ избори можа да оцени г. Смилова, на когото даде шесть хиляди гласа. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Б. Смилов (нац. л. о): Ако не бѣхте съ тѣзи господа (Сочи земледѣлцитѣ), можете ли да ми кажете, каква оценка щѣше да ви даде българскиятъ народъ — най-малката, каквато подобава на партия съ най-слабо влияние въ България.

Председателъ: (Звъни)

Б. Смилов (нац. л. о): Вие забравихте, г. Мушановъ, когато идвахте посрѣдъ нощи у дома ми. Досега не можахме да видимъ Вашата сила между българския народъ. Вие сте майстори на блоковетѣ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Азъ стоя въ Парламента отъ 27 години и винаги, въ оппозиция, съмъ получавалъ при изборитѣ гласоветѣ на цѣлата тѣхна партия.

Б. Смилов (нац. л. о): Какво приказвате? Отъ 20 години азъ не съмъ Ви виждалъ да излѣзете въ изборитѣ самостоятелно. Вие сте артисти на блоковетѣ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Г-да! Виждате, какъ мѣчно може да се скрие, като-че-ли е мѣка на нѣкого, че се приказватъ добри думи за България. Азъ не приказвахъ, за да дразня партизански. Азъ приказвахъ, за да ползуваме държавата си и България. Искяхъ да кажа тѣзи думи, които, чини ми се, никой българинъ нѣма да смѣтне като предизвикателни за нѣкого. Какво престѣпно или неморално има въ туй, да кажемъ, че всички трѣбва да разбираме моментитѣ, въ които живѣемъ, да ги преценяваме отъ гледище на народъ и на държава; че, вмѣсто да плачемъ върху нещастията, трѣбва да се радваме отъ придобивкитѣ, макаръ и тѣ да не сѣ тѣ много, колкото ги искаме, и да се стремимъ съ работата си да постигнемъ още по-голѣми и по-голѣми придобивки? Може ли това да не бѣде мисълта на всѣки гражданинъ, независимо на коя партия принадлежи?

Г-да! Азъ завършвамъ. Смѣтамъ, че отговорихъ на въпроситѣ, които уважаемиятъ г. Пастуховъ ми положи. Дадохъ ви една история — тѣй както тя е била — съ документи. Позволете ми да ви кажа, че може би другъ път, когато ще имаме по-голѣми детайли, следъ като Обществото на народитѣ си каже думата, ще можемъ да обсъдимъ въпроситѣ и, ако искате, да се подложимъ на преценката на Парламента по този въпросъ, като се постави интерпелация и се сложи въпросъ на довѣрие.

По питането на г. Пастуховъ азъ се разпрострѣхъ повече, защото искахъ — нѣщо, което, впрочемъ, е знайно въ обществото и въ комисията по външнитѣ работи — да ви съобща туй, което можехъ, отъ последнитѣ известия, които получихме отъ Финансовия комитетъ.

Г. г. народни представители! Азъ възприехъ драговолю решенията и препорѣжитѣ на Финансовия комитетъ и още веднѣжъ, предъ васъ, благодарая за тѣхъ. Тѣ не сѣ окончателни, които могатъ да задоволятъ нашитѣ искания, защото собствено тѣ и не засѣгатъ този въпросъ; тѣ само слагатъ основата, базата, която може да ни послужи, за да можемъ да продължимъ работата си въ кѣсия срокъ, който още ни предстои.

Колкото за кабинета и за болшинството му, тѣ сѣ доволни. Азъ обичамъ повече да чувствувамъ пулса на народа, отколкото пулса на партизанина. Съобщенията, които българскиятъ народъ можа да чуе днесъ, следъ дълги години на нещастия и несполуки, не сѣ слънце, което огрѣва навредъ, но лѣжъ, който топли и обнадежда. Това, г-да, за сега стига. (Продължителни ржкоплѣскания отъ мнозинството)

А. Ляпчевъ (д. сг): Г. председателю! Искамъ едно кратко обяснение, за да ми стане ясенъ единъ въпросъ.

Отъ мнозинството: А-а-а!

А. Капитановъ (з): Какъ не Ви е станалъ ясенъ досега?

А. Ляпчевъ (д. сг): Имамъ ли думата?

Председателъ: Само за това Ви давамъ думата.

А. Ляпчевъ (д. сг): Азъ бѣхъ особено щастливъ да изслушамъ г. министъръ-председателя, особено она частъ отъ речта му, въ която се възмущаваше отъ партизанлъка въ България.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Този ли ти е въпросътъ? (Общъ смѣхъ и ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателъ: (Звъни). Моля, спокойствие, г-да.

А. Ляпчевъ: Моля, моля. Видите ли сега какъ ме прекъсвате!

Азъ смѣтамъ, че ще допринеса услуга противъ заблудата, ако покана г. министъръ-председателя да ни изясни следнитѣ два факта:

Първиятъ — за нѣкакъвъ заемъ, който е исканъ отъ г. министра на търговията. Азъ разбирамъ, че този заемъ не е въ смисълъ на държавенъ заемъ, за да си плаща държавата тия или ония бюджетни разходи. Но, въ всѣки случай, фактъ е, че е исканъ такъвъ заемъ и по него се създава едно заблуждение.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Отъ где заемъ?

Министъръ С. Стефановъ: Отъ кѣде?

А. Ляпчевъ (д. сг): Чрезъ Албертъ Тома, чрезъ Обществото на народитѣ.

Министъръ Г. Петровъ: Чакайте! Менъ ли ще питате за този заемъ? Вие сте го искали.

А. Ляпчевъ (д. сг): Г. Петровъ! Моля, бѣдете спокоенъ. (Възражения отъ мнозинството) Азъ не осждамъ, азъ само искамъ да се уясни този фактъ.

Вториятъ фактъ е онова, което четохъ за вашитѣ искания предъ Финансовия комитетъ и Обществото на народитѣ. Вие говорите тамъ, че сте искали нѣкакъвъ кредитъ за девизи, . . .

А. Буровъ (д. сг): Кредитни улеснения.

А. Ляпчевъ (д. сг): . . . кредитни улеснения и пр.

Азъ желая да знамъ отъ Васъ, какво собствено сте разбирали подъ „кредитни девизи“ и какъ сте смѣтали, ако ги получите, да ги върнете назадъ?

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Моля, г. председателю.

Председателъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Азъ смѣтахъ, че г. Ляпчевъ, като старъ парламентаренъ деецъ, ще вземе думата, следъ като питахъ каже доволенъ ли е отъ отговора ми.

А. Ляпчевъ (д. сг): Азъ искамъ само уяснение. Не искамъ да говоря.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Трѣбваше да почакате г. Пастуховъ да каже доволенъ ли е или не отъ отговора ми на питанieto му, да се изчерпи тоя въпросъ и тогава да зададете Вашия въпросъ.

А. Ляпчевъ (д. сг): Сега искамъ да Ви задамъ този въпросъ, защото е въ връзка.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Г. Ляпчевъ ме пита за заемъ. Никакъвъ заемъ не е исканъ. Тоя въпросъ го знае г. Смиловъ, защото той искаше тоя заемъ, когато бѣше въ вашия кабинетъ.

А. Ляпчевъ (д. сг): Знамъ го азъ. (Общъ смѣхъ и ржкоплѣскания отъ мнозинството) Моля, моля. Знамъ го и азъ, но искамъ да знамъ дали и г. министъръ Петровъ го е усвоилъ или не го е усвоилъ. (Възражения отъ мнозинството)

А. Буковъ (з): Нѣма такова нѣщо.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Въ предизборната кампания миналата година, ако си спомняте, г. Смиловъ излѣзе съ голѣми афиши . . .

Б. Смиловъ (нац. л. о): Защо приказвате партизански приказки? Какви афиши голѣми! Само едно съобщение направихъ. (Смѣхъ всрѣдъ мнозинството) Никакви голѣми афиши, а само на вестниците съобщихъ искането си, като министъръ на търговията.

Министъръ Д. Гичевъ и нѣкои отъ мнозинството: Хайде, не сж били голѣми афиши! Малки сж били!

Н. Захариевъ (з): Безъ афиши, а чрезъ вестниците!

Н. Стамболиевъ (з) и други отъ земледѣлцитѣ: Хвърчащи листове!

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Моля! — Въ Обществото на народитѣ се повдигна въпросъ за създаване работа за борба съ безработицата и затуй се помисли да се образува едно бюро, което да види въ всички държави какви работи има отъ международенъ характеръ, или отъ държавно, отъ голѣмо естество, за да могатъ тия работи да се подпомогнатъ международно и да се пласира трудътъ на безработнитѣ работници. Въ тая смисълъ бѣше въпросътъ. Казваха, че когато г. Смиловъ бѣше министъръ на търговията, . . .

Министъръ Г. Петровъ: Той самъ поиска 5 милиарда лева.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: . . . той самъ поискалъ 5 милиарда лева.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Не 5 милиарда, а 3 милиарда лева.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Добре, 3 милиарда. Следъ като ние ви наследихме, при срещата ми съ г. Албертъ Тома въ Женева стана дума, че се предвижда постройка на мостъ на Дунава. По този въпросъ се водятъ преговори. Смѣта се, че постройката на мостъ на Дунава е една отъ голѣмитъ европейски работи, които могатъ да се финансиратъ отъ страна на Обществото на народитѣ и отъ страна на други финанси, за да може да се създаде работа на безработнитѣ.

Но тоя въпросъ стои на същото мѣсто, на което е билъ, когато го е започналъ г. Смиловъ, защото въпроситѣ се дебатираше още и никакъвъ заемъ не е даденъ, не само на България, а никому — особено пъкъ въпросътъ за тритѣ милиарда. Вѣрно е, че г. Албертъ Тома, въ срещата си съ него, ми говори за другъ единъ проектъ, че една шведска фирма искала да финансира телефонитѣ въ България. Не зная дали има направено предложение. Въобще хората диятъ голѣмитъ международни постройки, за да отпунатъ заемъ. Това е, г-да, по този въпросъ.

Колкото се отнася до въпроса на г. Ляпчевъ, по много други работи ще има да приказваме въ връзка съ този въпросъ.

А. Ляпчевъ (д. сг): Понеже искахъ да бждемъ наясно, затуй зададохъ този въпросъ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Азъ Ви казвамъ, че Вие не сте наясно по много още въпроси. (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ мнозинството)

А. Ляпчевъ (д. сг): Азъ желая Вие да ги изясните.

Министъръ Д. Гичевъ: Ти не си наясно, напр., колко струва спогодбата отъ 1926 г.

А. Ляпчевъ (д. сг): Ако Вие сте вдъхновени отъ това, което говори г. министъръ-председателътъ, не бихте си позволили да поставите този въпросъ.

Министъръ Д. Гичевъ: Защо?

А. Ляпчевъ (д. сг): Защото всѣки въпросъ трѣбва да се оценява споредъ обстоятелствата и условията на времето, когато той се решава.

Отъ мнозинството: А-а-а!

А. Ляпчевъ (д. сг): То е равносильно да дойде нѣкой сега да ви каже: недейте плаща.

Председателътъ: (Звъни) Споредъ правилника, азъ трѣбваше да дамъ думата на г. Пастуховъ. Азъ позволихъ на г. Ляпчевъ да зададе въпросъ. (Къмъ А. Ляпчевъ) Моля да не прекъсвате г. министъръ-председателя и да го оставите да Ви отговори на въпроса.

А. Ляпчевъ (д. сг): (Къмъ министъръ-председателя) Разбрахъ; значи, вие нова система имате.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Г. Ляпчевъ! Вие разбирате добре, азъ Ви казахъ въ началото, че по въпроситѣ съмъ спяналъ. Действително има въпроси, по които не мога да разисквамъ сега въ детайли, които нѣма да изяснявамъ сега.

А. Ляпчевъ (д. сг): Разбрано.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Когато дойдемъ до тѣзи въпроси, ахъ, каква горещина ще има въ Парламента! (Смѣхъ всрѣдъ мнозинството) Но то е другъ въпросъ. (Оживление)

С. Патеъ (з): Ще му стане топло.

Председателътъ: Има думата народниятъ представител г. Кръстю Пастуховъ, за да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. министъръ-председателя.

Г. Пастуховъ! Моля Ви се, бждете кратъкъ.

К. Пастуховъ (с. д): Ще говоря само 5 минути.

Най-първо, едно изяснение. Азъ не съмъ се съгласилъ да се отговори на питането ми, следъ като се свърши всичката работа. Обаче когато г. министъръ-председателътъ, следъ като въ Камарата бѣхъ повдигналъ въпросъ да се отговори на питането ми, ме повика и ме помоли да не настоявамъ, азъ не му прекършихъ думата.

А. Капитановъ (з): Ти си добъръ човѣкъ!

К. Пастуховъ (с. д): Но и другъ пътъ азъ съмъ се възползувалъ отъ случая да му напомнямъ, не е ли време да ми отговори на питането.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Азъ Ви похвалихъ за тази работа.

К. Пастуховъ (с. д): Моля Ви се. Азъ не правя капиталъ отъ това, че не сте ми отговорили веднага. Повдигамъ този въпросъ, защото Вие още въ началото хвърлихте единъ видъ укоръ върху менъ и върху нашата партия, че искаме да правимъ партизанлъкъ и че използваме случаитѣ за питания, за да си развиваме наши работи.

Самиятъ фактъ, че Вие имате възможностъ обстоятелствено да се спрете и да обясните всички въпроси, които се съдържатъ въ питането ми, показва, че тия въпроси сж конкретни и интересуватъ общество и Парламентъ и нѣма да слѣзатъ отъ сцената. Може да има различие

само за момента, когато трябва да имъ се отговори. Може на нѣкои господа, които лесно разрешаватъ въпроситѣ, да имъ е неприятно, че единъ социалистъ взема думата и прави питане. Азъ за мене си, обаче, и за нашата партия и по тоя случай, както и въ други случаи, мога да заявя, че по въпроситѣ, които се отнасятъ до облекчение положението на България, най-малко ние сме, които сме ги експлоатирали и разглеждали отъ партизанско гледище.

Нѣкой отъ мнозинството: Това е право.

К. Пастуховъ (с. д): Винаги въ тая Камера азъ съмъ билъ защитникъ и проповѣдникъ на една политика на разбирателство, на миръ и съмъ билъ по-лояленъ отъ лоялнитѣ. Имало е много авантюристи въ България, които смѣтатъ, че въпроситѣ могатъ да се разрешатъ за 24 часа и то по нашето желание.

Азъ не съмъ билъ никога на мнение, че днешното правителство е дремало и не е настоявало да извоюва облекчения за нашата страна. Но като му признавамъ това, вие ще ми дадете право и да упражня една критика, която отговаря на нашитѣ разбирания и на нашето становище.

Азъ не съмъ се опитвалъ никога съ нищо въ Народното събрание да дискредитирамъ авторитета на Обществото на народитѣ или на Финансовия комитетъ. Азъ не съмъ смѣталъ, че тамъ се решаватъ въпроситѣ по правилата на абсолютната човѣшка справедливостъ или само на юридическото право, но винаги съмъ държалъ, че всетаки има една обществена международна съвѣст, която е принудена да признае и съветския режимъ и да влиза въ контактъ съ Съветска Русия по известни капитални и свѣтовни въпроси, които стоятъ надъ въпроситѣ на отдѣлнитѣ държави и надъ партизанскитѣ нрави на една или друга партия. Азъ съмъ убеденъ, че ако Европа имаше една по-демократична политическа организация, ако тя бѣше по-единна, по-единодушна и по-разположена къмъ нещастията и неволитѣ на народитѣ, особено на победенитѣ народи, о-о-о, тогава и Обществото на народитѣ, и Финансовиятъ комитетъ, който не е мумия египетска, а отъ живи хора, стоящи въ контактъ съ трайни, непосредствени и продължителни интереси, могатъ да взематъ и друго решение.

И затова, безъ да умаловажавамъ, съ каквото и да било решението на Финансовия комитетъ, безъ да си позволявамъ свободата, като представителъ на малка страна, да хвърлямъ камъ върху единъ институтъ, който, преди всичко, е полезенъ на малкитѣ народи, които търсятъ неговата закрила — азъ доброто начало ценя — въ отговоръ на правителството мога да заявя: не почивайте на лавритѣ, не се отдавайте на партизански настроения, за да преувеличавате стойността на нѣщата. България има да извоюва нови позиции и тя трябва да върви по-бързо, както вървятъ всички народи, въ този пѣтъ на мирна, настойчива борба за спечелване на едни справедливи каузи.

Позволете ми да кажа, че и до кризата нашето положение не бѣше нормално, но днесъ, когато народитѣ изнемогватъ и се друсатъ отъ голѣма финансова и стопанска криза, когато имаме въпроса за репарациитѣ, които трябва да се плащатъ, вие, български управници, съ по-голѣмо право, безъ да се отдавате само на една борба противъ вашитѣ противници въ Народното събрание, трябва да изпитате вашето оръжие за спогодбата отъ 26 августъ. Азъ и въ финансовата комисија го казахъ: това е примордиалниятъ въпросъ на цѣлата наша политика за спасението финансово и стопанско на единъ народъ грохналъ, за когото има легенда, че положението му е по-добро отъ положението на всички балкански народи. На никоя държава не е добро положението.

Председателъ: (Звъни) Свършете, г. Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): Свършвамъ. — Ние нѣма да направимъ — открито го казвамъ — интригата на г. Венизелостъ, че само Гърция е зле, че България може да понесе още товари. Не, ние ще се боримъ, безъ да уязвяваме когото и да било.

Но, г. Мушановъ, не ме обвинявайте въ партизанство. Ако азъ направихъ въпросъ за Вашитѣ изявления, не го направихъ толкова отъ гледище, дали сѣ били тактични или не, а затова, защото Вие държите смѣтка за вътрешния пазаръ. Вие се отдавате на демагогични похвати, за да задоволявате нѣкого си, и следъ това се получава разочарование. Азъ Ви съветвамъ: имайте куражъ и тукъ, както и въ други области — времето повелява това на всѣки кабинетъ — да излъжете съ открито чело предъ Парламента и

предъ българския народъ, съ ясна и опредѣлена програма и да искате поддръжка. И бждете убедени, че политиката на лоялно, честно изпълнение на договоритѣ, ще намѣри повече съчувственици въ този Парламентъ, отколкото, когато едни здрави и разумни позиции Вие ги разрушавате съ партизанска демагогия, която трови всички ви въ ущърбъ на интереситѣ на цѣлокупна България. (Ржкоплѣскания отъ социалдемократитѣ и сговориститѣ)

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петко Напетовъ.

Г. Напетовъ! Ще говорите само 5 минути, иначе ще Ви отнема думата.

П. Напетовъ (раб): Г. г. народни представители! Чухме радостнитѣ новини, но излъзе, че пакъ ще плащаме. Не чухме за никакво намаление на дълговетѣ, . . .

А. Буковъ (з): Тия въпроси ще ги обмисли Обществото на народитѣ. (Глъчка)

Председателъ: (Звъни)

П. Напетовъ (раб): . . . а само за нѣкакви облекчения, дребни и временни, по плащанията ни, 50% по трансфера, който следъ нѣколко месеца ще плащаме и който, голѣмъ въпросъ е, дали г. г. банкеритѣ ще благоволятъ да признаятъ и после, което е още по-важно, при какви политически условия ще се дадатъ тѣ на българското правителство.

Г. Мушановъ се хвали, че българскитѣ правителства сѣ „честни платци“. Плащате не вие, г. г. капиталисти и представители на финансовия капиталъ, но плаща въ България работническата класа и трудящитѣ се. Вие съ чужда пита поменъ правите.

По голѣмия въпросъ за разорждаването г. министъръ-председателъ не благоволи нищо да отговори. Не му е удобно това.

Ние високо предявяваме на българското правителство исканията на трудящитѣ се маси:

1. Противъ тайната дипломатия, чрезъ която се подготвятъ нови войни и катастрофи.

2. Противъ подготвенитѣ подъ егидата на Обществото на народитѣ войни срещу Съветския съюзъ и водената днесъ противъ китайския народъ война.

3. Противъ плащането на репарациитѣ и дълговетѣ.

4. Противъ политиката на правителството, одобрявана отъ банкеритѣ при Обществото на народитѣ за прехвърляне тежеститѣ на финансовата криза върху гърба на трудящитѣ се.

5. Противъ империалистическата политика на балканскитѣ правителства, включително българското, за поробване и подтискане на националнитѣ малцинства на Балканитѣ.

6. Искаме пълна подкрепа на съветскитѣ предложения за пълно или частично разоръжение.

7. Искаме редовни търговски и дипломатически връзки и сключване пактъ за ненападение съ Съветския съюзъ.

8. Долу новата империалистическа война въ Китай, която заплашва да запали цѣлия свѣтъ и която е първа стѣпка къмъ антисъветската война.

Ние изтъкваме предъ трудящитѣ се маси, че опасността отъ хвърлянето и на българския трудящъ се народъ въ една нова война е свършено непосредствена и го призоваваме къмъ най-енергична борба противъ тая война. (Ржкоплѣскания отъ работницитѣ)

Председателъ: Пристъпваме къмъ първа точка отъ днешния редъ — трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за търговията съ външни платежни срѣдства.

Моля г. докладчика да прочете законопроекта.

Докладчикъ Н. Йотовъ (з): (Отъ трибуната) (Прочита законопроекта, заедно съ приетата на второ четене прибавка)

Г. г. народни представители! Г. министърът на финансите прави следните предложения, съ които е съгласна и комисията.

Въ чл. 1, § 3, редъ трети, да бъдат заличени думите „а така също“, а въ редъ четвърти — думата „било“. Въ края на алинеята да се прибави следниятъ текстъ: „Българската народна банка може съ наредба да разреши на банкеритъ и сарафитъ да търгуватъ съ нестабилни чуждестранни банкноти, за които банката не афишира курсъ“.

Текстътъ на третата алинея на чл. 2 да се заличи и, вмѣсто него, да се приеме следниятъ текстъ: „Математически резерви за застрахователните дружества за изземване се определятъ отъ Българската народна банка подъ контрола на застрахователните дружества“.

Председателъ: Пристъпваме къмъ гласуване.

Има предложение отъ г. министра на финансите, щото въ чл. 1, § 3, редъ трети да бъдат заличени думите „а така също“, а въ редъ четвърти — думата „било“.

Моля г. г. народните представители, които приематъ това предложение, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Има предложение отъ г. министра на финансите, щото въ края на алинеята на чл. 1, § 3, да се прибави следниятъ текстъ: (Чете) „Българската народна банка може съ наредба да разреши на банкеритъ и сарафитъ да търгуватъ съ нестабилни чуждестранни банкноти, за които банката не афишира курсъ“.

Моля г. г. народните представители, които приематъ това предложение, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Има предложение отъ г. министра на финансите, щото текстътъ на третата алинея на чл. 2 да се заличи и вмѣсто него да се приеме следниятъ текстъ: (Чете) „Математически резерви за застрахователните дружества за изземване се определятъ отъ Българската народна банка подъ контрола на застрахователните дружества“.

Моля г. г. народните представители, които приематъ това предложение, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. г. народните представители, които приематъ на трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за търговията съ външни платежни срѣдства, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 33)

Пристъпваме къмъ разглеждането на точка 2 отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за насърчаване съенето на захарно цвекло и производството на захаръ.

Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Г. Шонговъ (з): Г. г. народни представители! Най-напредъ ще ви прочета законопроекта, както е приетъ на второ четене, следъ това ще ви прочета измѣненията, които г. министърътъ предложи въ комисията по Министерството на земледѣлието, и съ които тя се съгласи.

(Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ поправките и прибавките, приети на второ четене)

Г-да! Г. министърътъ на земледѣлието предлага следните прибавки и допълнения съ съгласието на комисията по Министерството на земледѣлието.

Къмъ чл. 1 се прибавя нова четвърта алинея съ следното съдържание: „Всѣко селско домакинство може да засѣва съ цвекло най-много до 25 декара“.

Въ чл. 2, въ първия редъ, думата „съ“ се замѣня съ думата „за“.

Въ чл. 4 се прибавя нова втора алинея съ следното съдържание: „Измѣрването и предаването на цвеклото на захарнитъ фабрики се извършва подъ контрола на Министерството на земледѣлието и държавните имоти“.

Въ чл. 6, алинея първа, на третия редъ, думата „несъбрано“, се замѣня съ думата „неприето“.

Въ сѣщата алинея, на края, думите „на цена по-голяма отъ вписаната въ договора или съ отстъпка, която не отива въ полза на консоматора“ се замѣнятъ съ думите: „на цени извънъ определенитъ отъ Министерския съветъ, освенъ ако намалението имъ е въ полза на консоматора“.

Въ алинея втора на сѣщия членъ следъ думата „наказание“ се прибавя думата „и“.

Председателъ: Пристъпваме къмъ гласуване.

Има предложение къмъ чл. 1 да се прибави нова четвърта алинея въ смисълъ: „Всѣко селско домакинство може да засѣва съ цвекло най-много до 25 декара“.

Който г. г. народни представители приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Къмъ чл. 2 се предлага, щото думата „съ“ въ първия редъ да се замѣни съ думата „за“.

Който г. г. народни представители приематъ тая поправка, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Има предложение, направено отъ г. докладчика, прието отъ г. министра, да се прибави нова алинея втора къмъ чл. 4 въ смисълъ: „Измѣрването и предаването на цвеклото на захарнитъ фабрики се извършва подъ контрола на Министерството на земледѣлието и държавните имоти“.

Който г. г. народни представители приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Има предложение, въ първата алинея на чл. 6, редъ трети, думата „несъбрано“ да се замѣни съ думата „неприето“.

Който г. г. народни представители приематъ тая поправка, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Има предложение въ сѣщата алинея думите „на цена по-голяма отъ вписаната въ договора, или съ отстъпка, която не отива въ полза на консоматора“, да се замѣнятъ съ думите „на цени извънъ определенитъ отъ Министерския съветъ, освенъ ако намалението имъ е въ полза на консоматора“.

Който г. г. народни представители приематъ тази поправка, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Има предложение въ втората алинея на сѣщия чл. 6 следъ думата „наказание“ да се прибави думата „и“.

Който г. г. народни представители приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Който г. г. народни представители приематъ на трето четене законопроекта за насърчване съенето на захарно цвекло и производството на захаръ, както се прочете отъ г. докладчика, съ поправките и прибавките, които токущо се приеха, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 34)

Пристъпваме къмъ точка 3 на дневния редъ: трето четене на законопроекта за измѣнение на чл. чл. 50, 69 и 71 отъ закона за горитѣ.

Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Г. Шонговъ (з): (Чете)

„ЗАКОНЪ

за измѣнение на чл. чл. 50, 69 и 71 отъ закона за горитѣ.

Чл. 1. Забележката къмъ чл. 50 отъ закона за горитѣ се измѣня изцѣло, като добива следната редакция:

Могатъ да се назначаватъ:

а) за надзиратели по лесокulturнитъ работи и по експлоатацията и провѣрители лица съ завършено прогимназиално образование, или свършили четвърто отдѣление и съ едногодишна служба по горитѣ;

б) за младши горски стражари лица съ завършено четвърто отдѣление на основното училище.

Служимитъ до сега надзиратели по лесокulturнитъ работи и по експлоатацията, провѣрители и младши горски стражари, се ползватъ отъ разпоредбитъ на настоящия законъ.

Чл. 2. Сроковетъ, предвидени въ чл. 69 за съчене на низкостъбленитъ гори и въ чл. 71 за изнасяне материалитъ вънъ отъ сѣчищата, при тежка и продължителна снѣжна зима, по усмотрение на министра на земледѣлието и държавните имоти, могатъ да бъдатъ продължавани най-много съ единъ месецъ“.

Председателъ: Моля г. г. народните представители, които приематъ на трето четене законопроекта за измѣне-

ние на чл. чл. 50, 69 и 71 отъ закона за горитѣ, тъй както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 35)

Има думата г. министърътъ на вътрешнитѣ работи.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Моля, г-да, да се съгласите, понеже часътъ е вече близо 8, да вдигнемъ заседанието. Идното заседание ще бѣде утре, съ дневенъ редъ: останалитѣ точки отъ днешния дневенъ редъ, като

се добави още докладътъ на парламентарната анкетна комисия по избора въ Егридеренската избирателна околия.

Председателътъ: Моля г. г. народнитѣ представители, които приематъ дневния редъ за утрешното заседание, предложенъ отъ г. министра на вътрешнитѣ работи, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. 45 м.)

Председатель: **АЛ. МАЛИНОВЪ**

Секретарь: **Т. ХР. МЕЧКАРСКИ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**